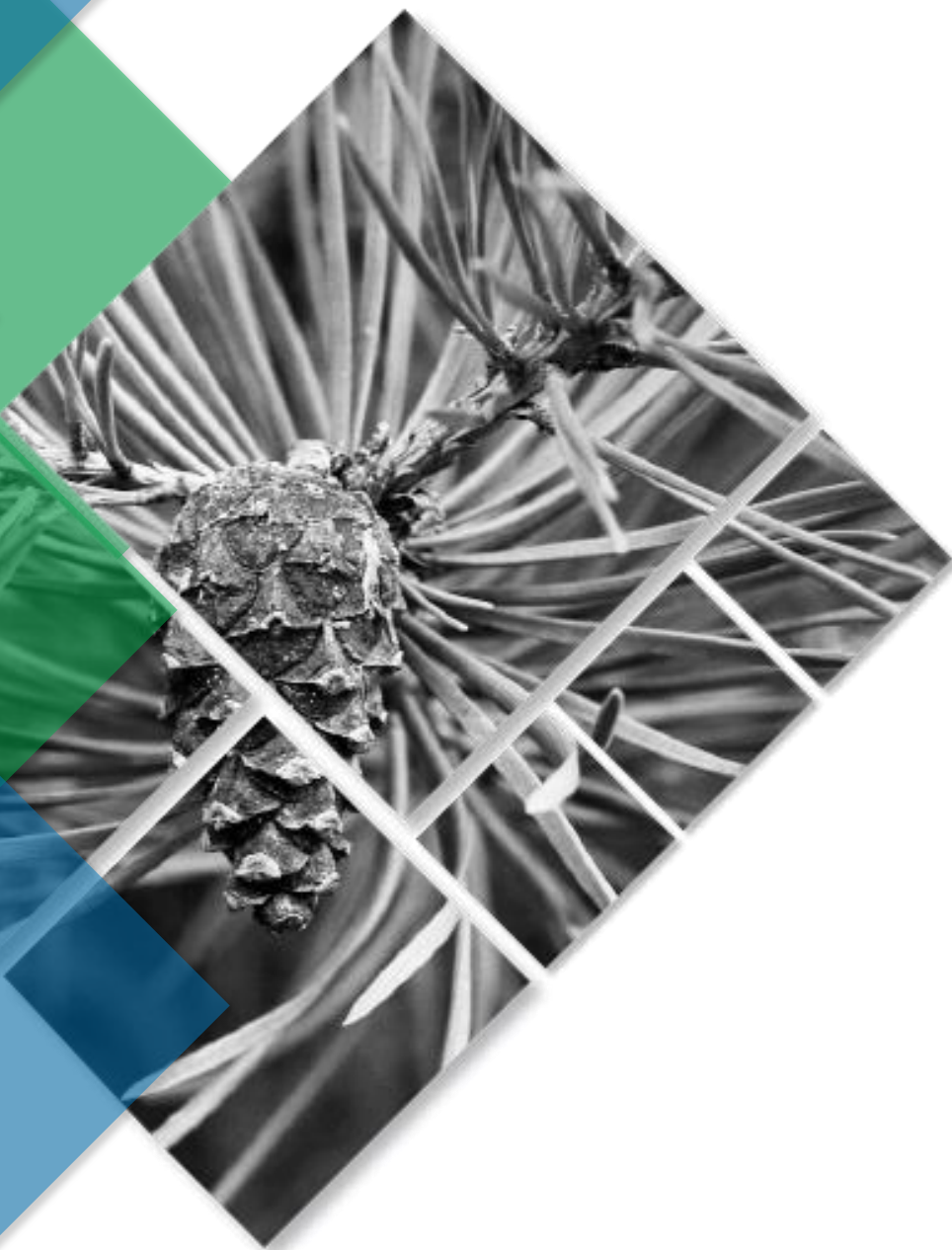

TTS:n julkaisuja 448
Riitta Kilpeläinen ja Eila Lautanen
TTS Työtehoseura

METSÄTIETEIDEN MAISTEREIDEN TYÖLLISTYMINEN METSÄALAN ULKOPUOLELLE JA SIIHEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

METSÄTIETEIDEN MAISTEREIDEN TYÖLLISTYMINEN METSÄALAN ULKOPUOLELLE JA SIIHEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

Julkaisija: Työtehoseura ry
Kiljavantie 6, 05200 Rajamäki
www.tts.fi 09 2904 1200

TTS:n julkaisuja 448

ISBN: 978-951-788-464-8
ISSN: 2489-8341 (verkkojulkaisu)
Nurmijärvi 2019

Hanketta on rahoittanut Metsämiesten Säätiö. Lahjoitukset ja säätiöfuusiot ovat tärkeä osa Säätiön yleishyödyllisen toiminnan vaikuttavuutta. Lisätietoa www.mmsaatio.fi

Sisällys

Tiivistelmä	4
1 Tausta ja tutkimuksen tavoitteet	5
1.1 Metsätieteiden maistereiden laadullinen työllisyys	5
1.2 Tutkimuksen tavoitteet	6
2 Tutkimuksen toteutus	7
2.1 Kyselytutkimus	7
2.2 Teemahaastattelut	8
3 Metsätieteiden opintojen suorittaminen ja metsäalalle kiinnittyminen	9
3.1 Metsätieteiden maistereiden opintovalinnat ja opintoihin saatu ohjaus	9
3.2 Metsätieteiden opintojen aikaiset harjoittelujaksot, opinnäytetyöprosessi ja yhteydet työelämään	10
3.2.1 Kokemukset harjoittelujaksojen toteutumisesta ja opinnäytetyön tekemisestä	10
3.2.2 Työelämäyhteydet koulutuksen toteutuksessa	11
3.3 Käsitys metsäalan asiantuntijuudesta ja koulutuksen jälkeisistä työmahdollisuuksista	12
4 Työuran eteneminen ja siihen vaikuttavat tekijät	13
4.1 Valmistumisen jälkeinen ensimmäinen työpaikka	13
4.2 Työuran jatkaminen metsäalan ulkopuolella	15
4.3 Työllistymiseen vaikuttaneet tekijät	19
5 Laadullinen työllisyys – koulutuksen ja työn välinen vastaavuus	21
5.1 Koulutuksen ja työn välinen sisällöllinen ja tason vastaavuus	21
5.2 Syyt koulutusta vastaamattomassa työssä työskentelemiseen	22
6 Osaamisen täydentäminen jatkokoulutuksella	25
7 Johtopäätökset	27
7.1 Metsäalan ulkopuolelle työllistymiseen vaikuttavat tekijät	27
7.2 Metsäalan asiantuntijaksi kehittyminen koulutuksen tavoitteeksi	27
7.3 Oppilaitoksen merkitys työelämäyhteyksien luojana	28
7.4 Metsäalan korkea-asteen koulutusmääriin ja sisältöjen ajantasaisuuteen kiinnitettävä huomiota - rakenteellinen kehittäminen käyntiin	29
Kirjallisuus	30
Liite 1 Metsäalan ulkopuolelle työllistyneet metsätieteiden maisterit – haastattelulomake	31

Tiivistelmä

Metsätieteiden maistereiden laadullisen työllisyyden ongelmien selvittämiseksi TTS Työteho-seura toteutti kysely- ja haastattelututkimukset Metsämiesten Säätiön rahoittamassa tutkimushankkeessa. Vuonna 2018 toteutettiin metsäalan ulkopuolelle työllistyneille kohdistettu kyselytutkimus, johon vastasi 41 henkilöä (vastausprosentti 43). Heistä haastateltiin kymmenen henkilöä kesällä 2019.

Laadullista työllisyyttä mitattiin kyselytutkimuksessa koulutuksen ja työn välisten sisältöjen ja tason vastaavuutena. Taso ja sisältö vastasivat toisiaan kolmasosalla vastaajista ja lähes 40 prosentilla näistä kumpikaan ei toteutunut kyselyhetken työssä. Tutkimukseen osallistuneista 44 % ei kokenut voivansa hyödyntää koulutuksen aikana oppimaansa juurikaan työssään.

Koulutusta vastaavaan työhön työllistymisessä keskeisiä tekijöitä ovat koulutuksen aikana saadut vahvat alakohtaiset valmiudet, joiden lisäksi hankitaan muuta osaamista toiselta alalta ammatillisen profiilin tueksi. Alaan kiinnittyminen tapahtuu viimeistään koulutusvaiheessa. Koulutusalaan liittyvät työharjoittelut vahvistavat alalle kiinnittymistä ja auttavat kontaktien luomisessa työmarkkinoille. Ensimmäinen koulutuksen jälkeinen työpaikka vaikuttaa työuran jatkoon ratkaisevasti. Jos se on koulutusalan ulkopuolinen työ, siirtyminen takaisin oman koulutusalan töihin on epätodennäköistä. Näissä kaikissa koulutusvaiheen saumakohdissa oli heikkouksia metsäalan ulkopuolelle sijoittuneilla henkilöillä. Selkeää ammattiprofiilia ei muodostunut eikä käsitystä työmarkkinoilla tarvittavasta osaamisesta. Metsäalan työkokemusta ei juurikaan saatu työharjoittelujen kautta, ja ensimmäinen valmistumisen jälkeinen työpaikka ohjasi työuran muille aloille.

Työmarkkinoiden toiminta ja alueelliset työmarkkinat ohjaavat yksilöitä koulutuksen jälkeisessä työllistymisessä. Metsäalan laskusuhdanne 2000-luvun alussa vähensi työpaikkoja ja heikensi alan imagoa. Lamanaikaiseen heikkoon työllisyystilanteeseen ajoitui yliopistojen tutkinnonuudistus, jonka seurauksena työmarkkinoilla oli ylitarjontaa maistereista. Kontakteja alan työnantajiin ei muodostunut riittävästi opintojen aikana ja ainoa vaihtoehto oli hakea töitä alan ulkopuolelta. Työpaikkavalintoja tehtiin lisäksi varsin suppeasti vain läheltä omaa asuinpaikkakuntaa, eikä työllistymisen vuoksi muuttamista pidetty omalla kohdalla mahdollisena. Metsätieteiden maisterikoulutusta aloittaessaan tutkimukseen osallistuneilla oli ajatuksissa luoda ura metsäalan tehtävissä, mutta tämä ajatus muuttui jo koulutuksen aikana, kun alan työtehtävien todellisuus ja uramahdollisuudet kävivät selkeämmäksi. Koulutuksen välittämä vahva tutkijaorientoituneisuus ei tuntunut sopivalta uravaihtoehdolta, vaan nähtiin liian epävarmana urapolkuna.

Jatkuvan oppimisen tavoitteet haastavat oppilaitoksia yhteistyöhön koulutustasosta riippumatta. Metsäalan vetovoimaisuuden säilyttämiseksi eri koulutusasteiden välinen yhteistyö ja uudet koulutuksen sisällölliset avaukset ovat erittäin tärkeitä. Rakenteellista kehitystyötä metsäalan korkea-asteen koulutukseen on syytä käynnistää tavoitteena oppilaitosten välisenä yhteistyönä toteutettu metsätieteiden kandidaattien ja metsätalousinsinöörin yhteinen koulutusohjelma.

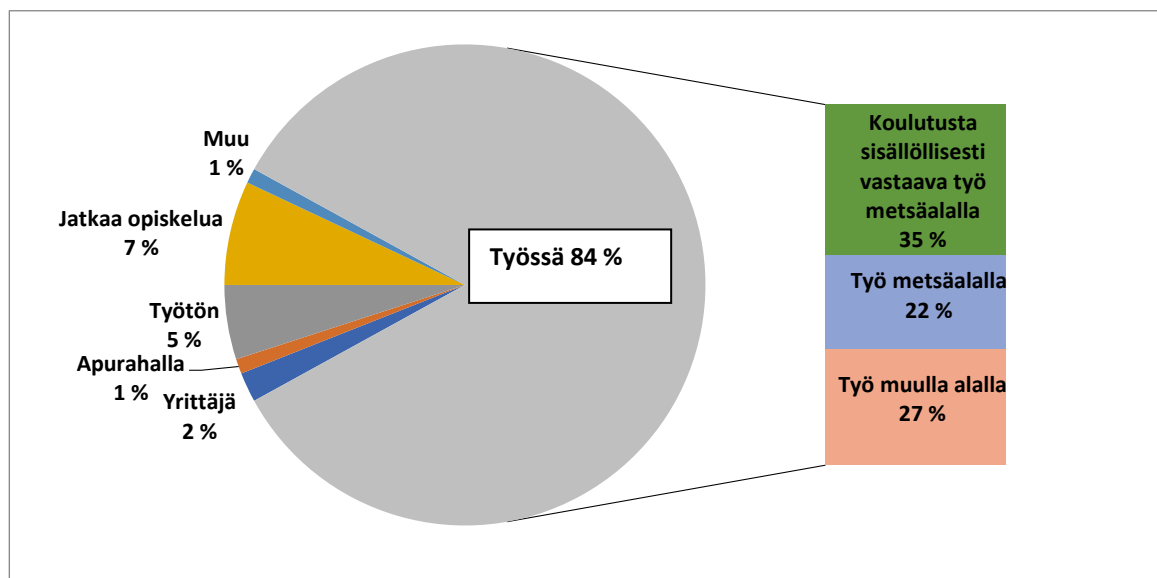
1 Tausta ja tutkimuksen tavoitteet

1.1 Metsätieteiden maistereiden laadullinen työllisyys

Työllisyys on onnistuneen koulutuksen tavoite ja keskeinen koulutuksen arviointikriteeri. Opetus- ja kulttuuriministeriön laadullisen työllisyyden arviointiryhmä antoi suosituksensa keväällä 2017 sille, miten koulutuksen ja työn välistä laadullista vastaavuutta tulisi arvioida. Työryhmän mukaan työllistymisen laadulla tarkoitetaan työllistymisen sisältöä ja luonnetta, työllistymisen vastaavuutta koulutuksen sisältöön ja vaatimuksiin, työsuhteen muotoa sekä työllistyneen tyytyväisyyttä työhönsä (Ehdotus laadullisen työllistymisen sisällyttämiseksi korkeakoulujen rahoitusmalleihin 2017). Tuoreimmassa vuodesta 2021 alkavassa yliopistojen rahoitusmallissa laadullisen työllisyyden osuus tuloksellisuusrahoituksessa asetettiin neljään prosenttiin. Laadullisen työllisyyden merkityksen korostamisella opetus- ja kulttuuriministeriö haluaa ”*vahvistaa korkeakoulujen kannusteita kouluttaa työmarkkinoiden tarpeisiin vastaavia osaajia, jotka työllistyvät hyvin*” (Luovuutta, dynamiikkaa ja toimintamahdollisuuksia 2018).

Metsätieteiden maistereiden laadulliseen työllisyyteen liittyvät ongelmat tulivat esille vuonna 2011 Helsingin ja Itä-Suomen yliopistojen yhteistyössä toteuttamassa kyselytutkimuksessa, jonka kohderyhmänä olivat vuosina 2000–2008 valmistuneet metsätieteiden maisterit. Vain kolmasosalla vastaajista sekä työtehtävien sisältö että taso vastasivat koulutusta. Samansuuruisella osalla vastaajista kumpikaan näistä ei toteutunut. (Kilpeläinen 2014)

Työllisyys oli vuosina 2011–2015 valmistuneilla metsätieteiden maistereilla hyvällä tasolla TTS Työtehoseuran vuonna 2017 toteuttamassa mittauksessa, sillä vastaajista 84 % oli työssä ja 2 % yrittäjinä. Metsäalalle työllistyi 57 % ja metsäalan ulkopuolelle 27 % (Kilpeläinen & Lautanen 2017). Laadullinen työllistyminen koulutusta vastaaviin tehtäviin metsäalalle toteutui kuitenkin vain hieman yli kolmasosalla kyselyyn vastanneista (kuvio 1).

Kuvio 1. Metsätieteiden maistereiden työllisyys vuonna 2017 (n=102)

Vastaavat ongelmat metsätieteiden maistereiden laadullisessa työllisyydessä tulivat esille Aarresaari-verkoston vuonna 2017 toteuttamassa maistereiden uraseurannassa, jonka kohderyhmänä olivat vuonna 2012 valmistuneet, vähintään viisi vuotta työelämässä olleet henkilöt. Uraseurantaan osallistuneista metsätieteiden maistereista 44 % koki voivansa hyödyntää koulutuksen aikana oppimaansa työsssänsä ja 45 % oli tyytyväisiä työuraansa. Vain hieman yli kolmasosa metsätieteiden maistereista olisi valmis suosittelemaan suorittamaansa koulutusta muille, kun esimerkiksi kauppatieteiden maistereista näin tekisi 80 %. (Yliopistojen maisteri- ja tohtoriseurantakyselyiden 2017 tulokset; tulostietoja myös Opetushallinnon tilastopalvelu Vipusessa, <https://vipunen.fi/fi-fi/yliopisto/Sivut/Opiskelijapalaute.aspx>).

1.2 Tutkimuksen tavoitteet

Tämän tutkimushankkeen tarkoituksena oli selvittää, miksi lähes kolmasosa metsätieteiden maistereista sijoittuu työhön metsäalan ulkopuolelle ja miksi laadullinen työllistyminen onnistuu vain hieman yli kolmasosalla. Hankkeessa selvitettiin liittyvätkö syyt tähän työllistymisen laadulliseen vastaamattomuuteen

- ongelmiin opintojen sisältöjen työelämävastaavuudessa ja saavutetuissa oppimistuloksissa
- metsäalalle kiinnittymisen vaikeuteen opintojen aikana
- erilaisiin uraorientaatiomalleihin
- työmarkkinoiden toimintaan
- muihin henkilökohtaisiin tekijöihin

Hankkeessa toteutettiin kyselytutkimus vuonna 2018 aiemmissa kyselyissä (2011 ja 2017) koulutusta vastaamattomissa tehtävissä työskennelleille metsätieteiden maistereille. Lisäksi toteutettiin haastattelututkimus vuonna 2019 laadulliseen työllisyyteen liittyvien ongelmien taustalla vaikuttavien tekijöiden selvittämiseksi.

2 Tutkimuksen toteutus

2.1 Kyselytutkimus

Metsätieteiden maistereiden laadullista työllisyyttä ja metsäalalle työllistymiseen liittyviä ongelmia selvitettiin ensimmäisessä vaiheessa kyselytutkimuksella, jonka kohderyhmäksi valittiin aiemmista kahdesta kyselytutkimuksesta ne vastaajat, jotka ilmoittivat työllistyneensä metsäalan ulkopuolisiin tehtäviin (n=95). Nämä aiemmat kyselyt toteutettiin vuosina 2011 ja 2017, ja niissä kohderyhminä olivat vuosina 2000–2008 sekä 2011–2015 valmistuneet metsätieteiden maisterit (taulukko 1). Tälle kohderyhmälle haettiin Väestörekisterikeskuksesta ajan tasalla olevat osoitetiedot kyselylinkin postittamista varten. Osoitetiedot löytyivät 85 henkilölle, ja kyselyyn vastasi 41 henkilöä (vastausprosentti 43,2).

Taulukko 1. Kyselyn kohderyhmä

	2000–2008 valmistuneet	2011–2015 valmistuneet	Yhteensä
	n	n	n
Kaikki valmistuneet	962	364	1326
Aiempaan kyselyyn vastanneet	259	102	361
Metsäalan ulkopuolella työssä	70	25	95
2018 kyselyyn vastasi	31	10	41

Kyselyyn vastanneista puolet oli 30–39-vuotiaita (taulukko 2). Naisten osuus oli hieman alle puolet. 40 % vastaajista oli valmistunut vuosina 2000–2004. Maisteriopintojen erikoistumisaloista yleisimpiä olivat metsäekologian ja metsäekonomian alat. Kaksi kolmasosaa oli valmistunut Helsingin yliopistosta.

Vastaajissa oli monelta eri vuodelta valmistuneita henkilöitä, ja muutoksia maisteriopintojen pääaineiden nimikkeissä on tällä aikavälillä tapahtunut kummassakin yliopistossa useita. Vastaajat ilmoittivat maisteriopintojen pääaineensa, jonka perusteella muodostettiin neljä vaihtoehtoa sisältävä maisteriopintojen erikoistumisalaluokitus: metsäekologia (mm. metsäympäristön hoito ja suojelu ja soiden ekologia ja suometsätiede), metsäekonomia (mm. liiketaloudellinen metsäekonomia ja puumarkkinatiede), metsänarviointi ja metsäsuunnittelu (mm. metsänarviointitiede) ja metsäteknologia (mm. metsä- ja puuteknologia).

Taulukko 2. Kyselyyn vastanneiden perustiedot

Muuttuja	n	%
Ikäryhmä kyselyhetkellä		
Alle 30-vuotiaat	1	2,4
30–39-vuotiaat	21	51,2
Yli 40-vuotiaat	19	46,2
Sukupuoli		
Nainen	20	48,8
Mies	21	51,2
Metsätieteiden maisteritutkinnon suoritusvuosi		
2000–2004	18	43,9
2005–2008	13	31,7
2011–2015	10	24,4
Metsätieteiden maisteriopintojen erikoistumisala		
Metsäekologia	15	36,6
Metsäekonomia	13	31,7
Metsänarviointi ja metsäsuunnittelu	5	12,2
Metsäteknologia	8	19,5
Yliopisto		
Helsinki	27	65,9
Itä-Suomi	14	34,1
Yhteensä	41	100,0

2.2 Teemahaastattelut

Kyselytutkimuksessa kysyttiin vastaajien halukkuutta osallistua haastatteluihin. Halukkuutensa olla haastateltavana ilmoitti yhteensä 15 henkilöä, joista kymmenen haastateltiin. Haastatteluihin valikoitiin maisteriopintojen eri pääaineista valmistuneita, eri vuosina valmistuneita sekä kummastakin yliopistosta valmistuneita (taulukko 3).

Taulukko 3. Haastateltujen taustatietoja

Sukupuoli	n
Nainen	4
Mies	6
Valmistumisajankohta	n
2000–2004	5
2005–2008	3
2011–2015	2
Maisteriopintojen suuntautumisala	n
Metsäekonomia	5
Metsäekologia	3
Metsänarviointi ja metsäsuunnittelu	1
Metsäteknologia	1
Yhteensä	10

Haastattelut toteutettiin puhelimitse, ne nauhoitettiin ja nauhoitukset litteroitiin. Yksittäinen haastattelu kesti 20–45 minuuttia. Haastatteluissa käsiteltyjä teemoja olivat metsäalan opintoihin hakeutuminen, opintojen sujuvuus, työharjoittelu, oppinnäytetyön tekeminen, ensimmäinen valmistumisen jälkeinen työllistyminen sekä työuran jatko

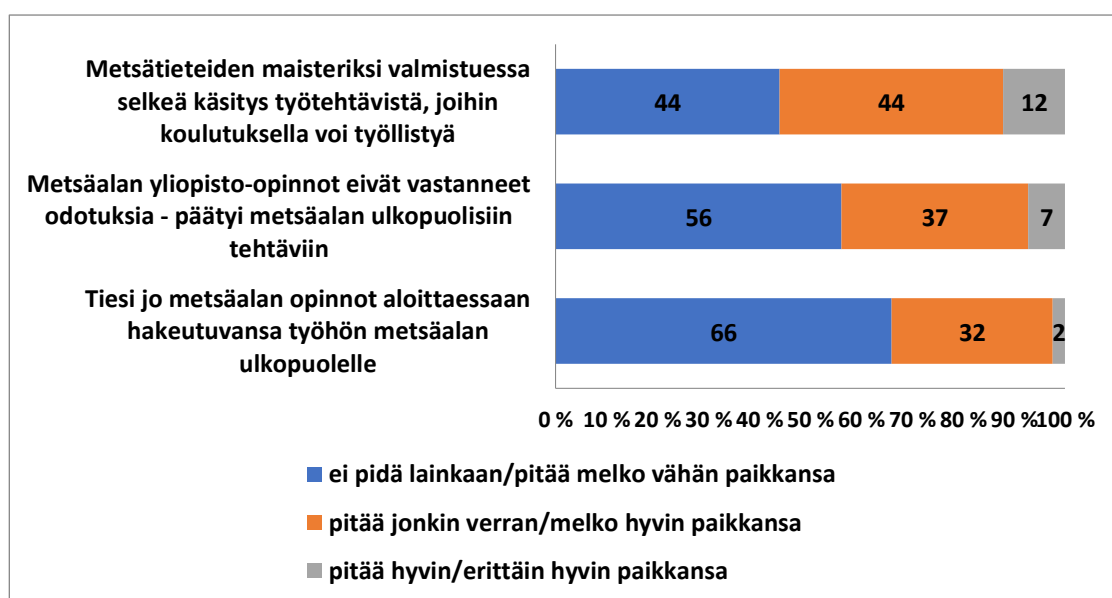
myöhemmissä vaiheissa (liite 1). Näitä teemoja esitellään luvuissa 3-5 samanaikaisesti kyselyn tulosten analyysin kanssa. Haastattelulainaukset on merkitty koodeilla H1–H10.

3 Metsätieteiden opintojen suorittaminen ja metsäalalle kiinnittyminen

Yhtenä teemana niin kyselyssä kuin haastatteluissa olivat metsätieteiden yliopistokoulutusvaiheeseen liittyvät kokemukset. Haastatteluissa käsiteltiin metsätieteiden opiskelemaan hakeutumisen syitä, ennakkokäsitystä metsäalasta ennen opintoja, opintoihin saatua ohjausta, pääaine- ja sivuainevalintoja, työharjoittelujaksojen onnistuneisuutta sekä opinnäytetyön tekemistä.

3.1 Metsätieteiden maistereiden opintovalinnat ja opintoihin saatu ohjaus

Kyselyssä esitettiin vastaajille kolme opiskeluvaiheeseen liittyvää väitettä, joiden paikkansapitävyyttä he arvioivat (kuvio 2). Vastaajilla oli oman näkemyksensä mukaan opiskelut aloittaessaan halu hakeutua metsäalalle töihin. Reilu kolmasosa koki osaltaan josain määrin paikkansapitäväksi väitteen, että metsäalan yliopisto-opinnot eivät vastanneet odotuksia ja he päätyivät siitä syystä metsäalan ulkopuolisiin tehtäviin. Yli puolet koki saaneensa metsätieteiden maisterikoulutuksen aikana selvän käsityksen millaisiin työtehtäviin he valmistuessaan voivat hakeutua. Reilu 40 % kuitenkin koki, että tämä käsitys jäi puutteelliseksi.

Kuvio 2. Vastaajien arviot metsätieteiden opiskeluun liittyvien väitteiden paikkansapitävyydestä (n=41)

Suurin osa haastateltavista (seitsemän henkilöä) hakeutui opiskelemaan metsätieteen opintoja suoraan lukion jälkeen. Metsäalan opintoihin päätyminen tapahtui useimmiten sattumalta. Käsitys metsäalasta ja sen tarjoamista työtehtävistä oli haastateltavilla ollut

ennen opintoja enimmäkseen jäsentymätön ja joiltain osin epärealistinenkin: *"Tosi nuori olin silloin ja sellainen käsitys, että metsänhoitajat hiihtelee metsissä ja katselee miten puut kasvaa"* (H2), *"Varmaan siinä päällimmäisenä ajatuksissa oli työtehtävät, joissa ihan fyysisesti ollaan ulkona."* (H5) Vain yhdellä haastateltavalla oli metsäalan työkokemusta ennen opintojen aloittamista, ja kahdella harrastusten (partio ja metsästys) kautta tullutta näkemystä alasta.

Metsäekonomian maisteriopintojensa erikoistumisalaksi valinneet kertoivat miettineensä myös hakeutumista kauppa- ja korkeakouluun, mutta päätyneet lopulta metsätieteen opiskelijoiksi: *"Ei nyt ihan pelkästään taloustiedettä. Jotenkin minä en nähnyt sitä niin mielenkiintoisena."* (H8) *"Mä innostuin siitä metsäpuolesta. Olin tyytyväinen siihen valintaan."* (H10) *"Ja sitten kun ajattelee mitä sillä koulutuksella voi tehdä, niin siinä oli ihan samoja kuin ne ekonomitkin, niin mä sen ajattelin."* (H1) Tehdylle opintovalinnalle selvisi haastatteluissa varsin käytännöllisiäkin perusteita: *"Tänne oli helpompi päästä kuin kauppatieteitä lukemaan, vähemmän lukemista pääsykokeisiin."* (H1)

Haastateltavat kokivat, että maisteriopintojen pääainevalinta oli yleensä sujuvaa, mutta sivuaineiden osalta moni koki tehneensä liian helppoja ja osin vääriä valintoja. Sivuaainevalintoihin olisi kaivattu enemmän työelämän tarpeista lähtevää ohjausta. Haastatteluissa nousi esille, että sopivilla sivuainevalinnoilla omaa tutkintokokonaisuutta olisi voitu saada paremmin erottumaan muista vastaavan tutkinnon suorittaneista, ja näin edesauttaa sujuvampaa sijoittumista työmarkkinoille. *"Kaksikymppinen ei ajatellu niin pitkäjänteisesti. Jos aatellaan ohjelmointikursseja tai atk-opetusta, olisi kannattanut olla semmonen pidempi perspektiivi, että miten paljon niistä voisi hyötyä."* (H2) *"Se oli niin helppoa ottaa sieltä oman laitoksen sisältä vain niitä, mutta laajempialaisuus olisi ollut parempi. Jos valmistut ja pääaine on metsäpuolelta ja kaikki sivuaineet on metsäpuolelta, niin ei se ole järkevää. Työllistymisvaiheessa pystyy erottautumaan, jos on muutakin suoritettuna."* (H9) Muutama haastateltava nosti esille sivuaineena opiskeltujen taitojen olevan haastatteluhetken työssään keskeisintä osaamista: *"(Sosiaalipsykologia) oli semmonen kokonaisuus, mikä kiinnosti. Miten ihminen toimii ja käyttäytyy, se on semmonen asia, mitä ei oikein karkuun pääse, kun kanssakäymisissä ollaan ja koettaa ymmärtää ihmistä. Jos ajattelee mikä merkitys sillä on ollut nykypäivään, niin se oli aika merkittävää siihen, mitä nykyään teen."* (H5)

3.2 Metsätieteiden opintojen aikaiset harjoittelujaksot, opinnäytetyöprosessi ja yhteydet työelämään

3.2.1 Kokemukset harjoittelujaksojen toteutumisesta ja opinnäytetyön tekemisestä

Suurin osa haastateltavista (7 henkilöä) toi esiin työharjoittelupaikan saamiseen liittyvät vaikeudet. Harjoittelupaikkoja oli tarjolla vähemmän kuin niihin oli pyrkijöitä. *"Minusta oli kyllä aika hankala saada, että useampaa paikkaa kysyin ja sitten lopulta sain tuon paikan vähän sattumalta."* (H1) Samoihin metsäalan toimijoiden harjoittelu- ja kesätyöpaikkoihin hakeutui myös metsätalousinsinööriopiskelijoita, joiden käytännönläheisen osaamisen haastateltavat arvelivat ratkaiseen harjoittelupaikan juuri insinööreille. *"Samassa kesätyöpaikassa oli metsätalousinsinööriopiskelijoita, niin he olivat enemmän selvillä konkreettisista asioista."* (H1) Oppilaitokselta haastateltavat olisivat toivoneet aktiivisempaa roolia työharjoittelupaikkojen järjestämisessä yliopiston ulkopuolelle:

”Oppilaitoshan ei auttanut siinä millään tavalla. Mä muistan, että monena kesänä hain metsäyrityksiin kesätöihin, mutta en ikinä päässyt. Niitä oli aika vähän niitä paikkoja silloin. Tai olihan ilmoituksia, mutta oli varmaan 65 hakijaa yhteen työpaikkaan.” (H4)

Opintojen aikaisten työharjoittelujen toteuttamiseen haastateltavilla oli kehittämisehdotuksia. Harjoittelujaksoja toivottiin olevan useampia, ja ensimmäisen jakson tulisi sijoittua jo opintojen alkuvaiheeseen. Metsäalan tehtävistä saatava työkokemus auttaisi sivuainevalintojen tekemisessä paremmin työelämää vastaaviksi. Samalla syntyisi arvokkaita työelämäkontakteja helpottamaan valmistumisen jälkeistä työllistymistä. *”Kun oli yhden työjakson saanut, oli helpompaa saada niitä uusia.”* (H7) Työharjoittelu meni useimpien haastateltavien kokemuksen mukaan liian vähällä huomiolla ohi, eikä siitä saatu parasta mahdollista hyötyä irti opintojen etenemistä ja valmistumisen jälkeistä työllistymistä ajatellen.

Opinnäytetyön tekeminen oli suurimmalla osalla haastatelluista sujunut hyvin ja aihe työhön löytynyt suhteellisen kivuttomasti. Opinnäytetyön etenemiseen haastatellut kokivat saaneensa riittävästi ohjausta: *”Se oli yllättävän positiivinen kokemus, että mä tykkäsin kyllä ja sain itse keksiä sen aiheen. Ja kun sen sai tehdä aiheesta, mistä ite tykkäsi, niin se motivoi, eikä mikään raskas prosessi”* (H9). Opinnäytetyön tekemisestä jäi paljon taitoja ja siirrettävää valmistumisen jälkeiseen työelämään: *”Ainakin pitkäjänteisyyttä, itsenäisyyttä, sitten tietotekniikan hyödyntämistä.”* (H2) Hyödyt jatkotyöllistymisen osalta sen sijaan jäivät haastatelluilla vähäisiksi.

3.2.2 Työelämäyhteydet koulutuksen toteutuksessa

Haastateltavat toivat esiin opintojen toteutuksessa työelämäkytkösten jääneen vähäisiksi. Opettajina ei juurikaan hyödynnetty yliopiston ulkopuolisia asiantuntijoita. Opettajakunnan tausta on vahvasti metsäalan tutkimuksessa, ja haastateltavat kokivat tämän kapeuttavan näkemystä metsäalan tarjoamista työmahdollisuuksista. *”Joitakin kursseja oli se sama proffa vetänyt jotain kaksikymmentä vuotta ja se osasi vetää sen tosi hyvin, mutta miten se linkitettiin työelämään tai oliko sitä päivitetty niiden vuosien aikana mitenkään, niin se oli vähän heikkoa.”* (H8) *”Opettajat mitä siellä on, niin osa oli tosi nuoria, suunnilleen valmistumisen jälkeen jääneet sinne yliopistolle töihin opettamaan ja sitten taas osa vanhoja tutkijoita, niin onko heilläkään oikein käsitystä mitä kaikkia metsäalan töitä on olemassa ja millaisia tietoja ja taitoja olisi hyvä olla eri työpaikoissa.”* (H2)

Metsäalan työllisyyden rakenteellisiin muutoksiin ja alan uusiin osaamistarpeisiin arvioivat haastateltavat yliopistokoulutuksen reagoivan liian hitaasti: *”Joillain professoreilla oli kalvot 70-luvulta ja niitä samoja esitettiin. Eikä siellä siinä vaiheessa herätty siihen metsäteollisuuden murrokseen.”* (H10) *”Muistan joitakin Metsänhoitajaliiton tilaisuuksia, missä esiteltiin niitä uravaihtoehtoja. Mutta ei se ihan realistinen kuva ollut työmarkkinoista, mikä niissä annettiin työmahdollisuuksista. Kun yliopisto haluaa tutkintoja mahdollisimman paljon ja työtilanne ei ole hyvä, niin on se vähän ristiriitainen tilanne.”* (H7)

Muutokset metsäalan työmarkkinoilla olivat 2000-luvun alkuvuosina erittäin nopeita, ja ne näkyivät haastateltavien pohtiessa omaa valmistumisen jälkeistä työllistymistään: *”Ei opiskelujen alkuvaiheessa ajatellut sitä, etteikö töitä löytyisi kyseiseltä alalta. Mutta se*

aika paljon muuttui siinä opintojen aloituksen ja lopetuksen välillä työmarkkinat ja metsäläkin, ne työtehtävät muuttui hyvin paljon.” (H5)

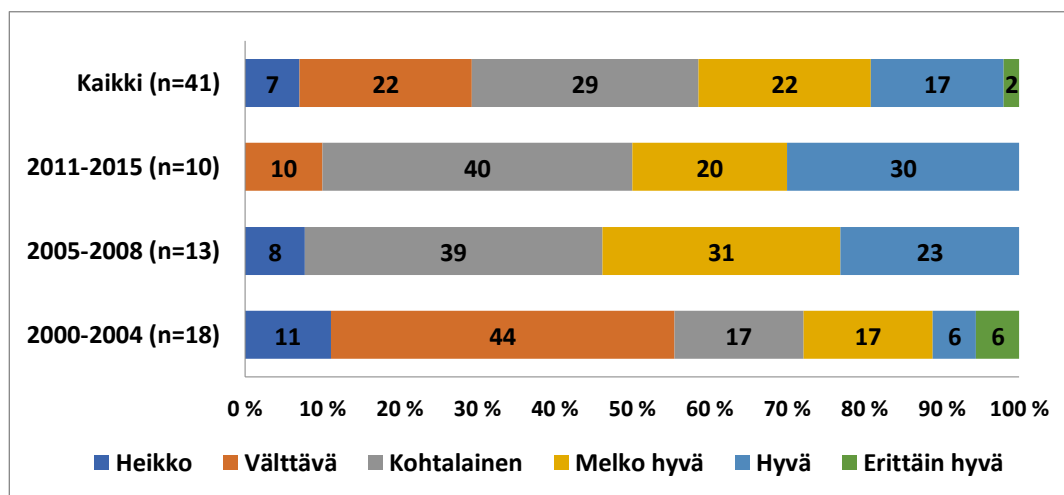
Kyselyn vastaajilla oli avoimessa kysymyksessä mahdollisuus antaa omat kehittämisideansa metsätieteiden maisterikoulutuksen työelämävastaavuuden lisäämiseksi. Vuosina 2000–2004 valmistuneet nostivat esiin kehittämistarpeina metsäalan harjoittelupaikkojen turvaamisen kaikille alaa opiskeleville ja nimenomaan metsäalan yrityksistä tai julkiselta sektorilta. Muutenkin toivottiin työelämäyhteyksien lisäämistä koulutuksen toteutuksessa. Opintojen ohjaukseen ja suunnitteluun toivottiin lisäpanostusta, sillä tämä vastaajaryhmä koki sivuaineiden olleen se tekijä, jolla he erottuivat muista hakijoista ja työllistyivät. Opintojen sisältöihin vastaajat toivoivat lisää viestintätaitoja, datankäsittelytaitoja, talousosaamista ja johtamistaitoja.

Vuosina 2005–2008 valmistuneet toivoivat lisää ohjausta työllistymiseen ja metsäalalle työllistymistä tukevia harjoittelupaikkoja. Koulutukseen kaivattiin lisää metsäalan asiantuntijuutta tukevia muita asiantuntijataitoja, kuten projektinhallinta-, viestintä-, tiedonhankinta- ja esiintymistaitoja. Oman osaamisen tunnistamiseen ja urasuunnitteluun toivottiin myös lisäohjausta koulutuksen aikana.

Vuosina 2011–2015 valmistuneet nostivat esiin opintojen ohjaukseen liittyvät ongelmat. Ohjaus jäi puutteelliseksi, eikä koulutuksen aikana ollut selvää kuvaa, millaisia valintoja tulisi tehdä metsäalalle työllistymisen edistämiseksi. Käsitys valmistumisen jälkeen mahdollisista työtehtävistä ei muodostunut kovin selkeäksi. Yhteisenä huolenaiheena metsätieteiden maisterikoulutuksen tulevaisuudelle vuosina 2000–2015 valmistuneet näkivät valmistuneiden liian suuren määrän.

3.3 Käsitys metsäalan asiantuntijuudesta ja koulutuksen jälkeisistä työmahdollisuuksista

Metsäalan asiantuntijuutensa arvioi 19 % kyselyyn vastaajista hyväksi tai erittäin hyväksi. Heikoksi tai välttäväksi asiantuntemuksen arvioi hieman alle 30 % vastaajista (kuvio 3). Eri vuosina valmistuneiden välillä oli eroja oman metsäasiantuntijuuden arvioinneissa. Mitä pidempään vastaajat olivat olleet pois metsäalan koulutuksesta ja työstä, sitä heikommaksi he oman asiantuntemuksensa arvioivat.

Kuvio 3. Metsäalan asiantuntijuuden arviointi (n=41)

Käsitys valmistumisen jälkeen tarjolla olevista työtehtävistä, ja siitä millaisiin tehtäviin oma suoritettu koulutus soveltui, jäi suurimmalle osalle haastatelluista koulutuksen aikana epäselväksi. Metsätieteiden maistereiden ammattiprofiili näyttäytyi haastateltaville epäselvänä. Koulutuksen aikana oli noussut esille ajatus koulutuksen tuottamasta laajasta osaamisesta, mutta laajuudessa koettiin olevan heikkoutena osaamisen kohdentumattomuus selkeisiin työtehtäviin metsäalan sisällä. *”Se esitettiin opintojen aikana, että sitten voi tehdä mitä vain, kun suorittaa sen tutkinnon. Näin jälkeenpäin aateltuna se ongelma on siinä, että ei oo selkeätä työnkuvaa ollu, että nyt haen tätä työtä.” (H1)* *”Niitä olisi tietysti voinut esitellä enemmän, että mitä kaikkea tämän ainekokonaisuuden opiskelleet ihmiset tekevät ja missä, yrityksissä, julkisella sektorilla ja niin edespäin ja mihin se erityisesti pätevöittää.” (H4)*

Metsätieteiden maisterikoulutuksen aikana haastateltavat kokivat tulleen hyvin vahvasti esille tutkijan työ selvimpänä vaihtoehtona valmistumisen jälkeiseksi työtehtäväksi. Niissä tapauksissa, joissa tutkijan työ ei kiinnostanut, näköalat koulutusta vastaavaan työhön sijoittumisesta nähtiin heikkoina. *”Niitä hyviä töitä ei ollut kerta kaikkiaan tarjolla, niin se tutkijan työ olisi ollut se todennäköisin vaihtoehto” (H7)*

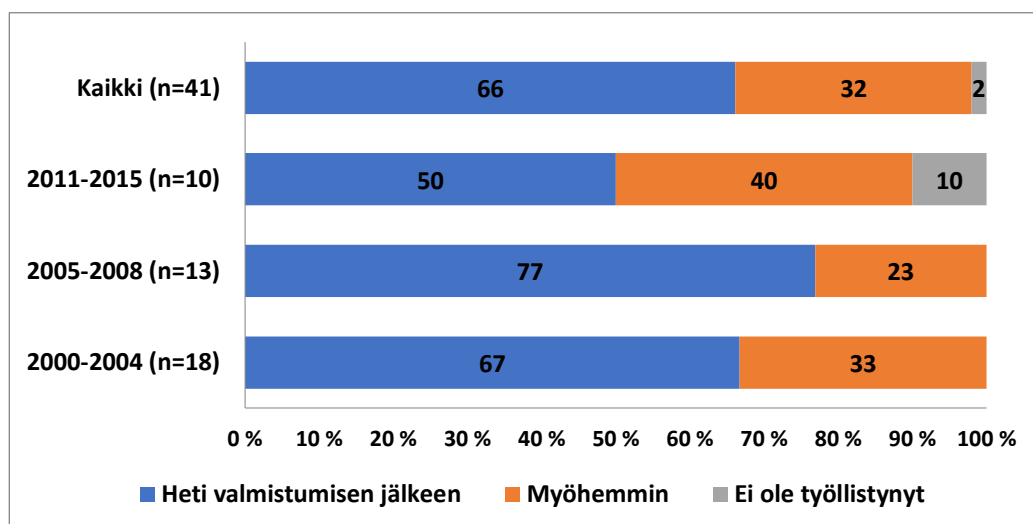
Haastatelluille oli opintojen aikana luotu käsitys metsätieteiden maisterikoulutuksen antamista laajoista valmiuksista ja mahdollisuuksista metsäalan työmarkkinoilla. Nämä koulutuksen tuottamat lupaukset eivät sitten realisoituneet työmarkkinoille siirryttäessä, vaan niukat metsäalan työllistymismahdollisuudet ajoivat hakemaan töitä alan ulkopuolelta, jossa metsäalan osaamiselle ei tarvetta sitten löytynytäkään. *”Kun valmistuin, niin olin silloin metsänhoitaja. Että jos haen töitä metsäalalta, niin kaikki tietää, mikä on metsänhoitaja. Se on tosi arvostettu metsäalalla. Mutta sitten kun menee metsäalan ulkopuolelle, niin onhan se vähän tuntematon, että mitä mä nyt osaan. Kun metsäalalla meni silloin tosi huonosti, niin tuli sellainen olo, että mitä tästä nyt oikein tulee. Ja ajattelin, että kun lähdin lukemaan metsäekonomiaa, niin sen ekonomin voi nostaa esille, että se korostaa sen metsäekonomin osuutta, että ei ihan linkittyisi siihen metsäalaan, kun sillä metsäalalla meni niin huonosti silloin kun valmistuin. Tietenkin olisin mielelläni sinne metsäalalle mennyt, mutta se tulevaisuus näytti niin huonolta ja pelottavalta, että jotenkin halusin profiloitua pois metsäalalta.” (H8)*

4 Työuran eteneminen ja siihen vaikuttavat tekijät

4.1 Valmistumisen jälkeinen ensimmäinen työpaikka

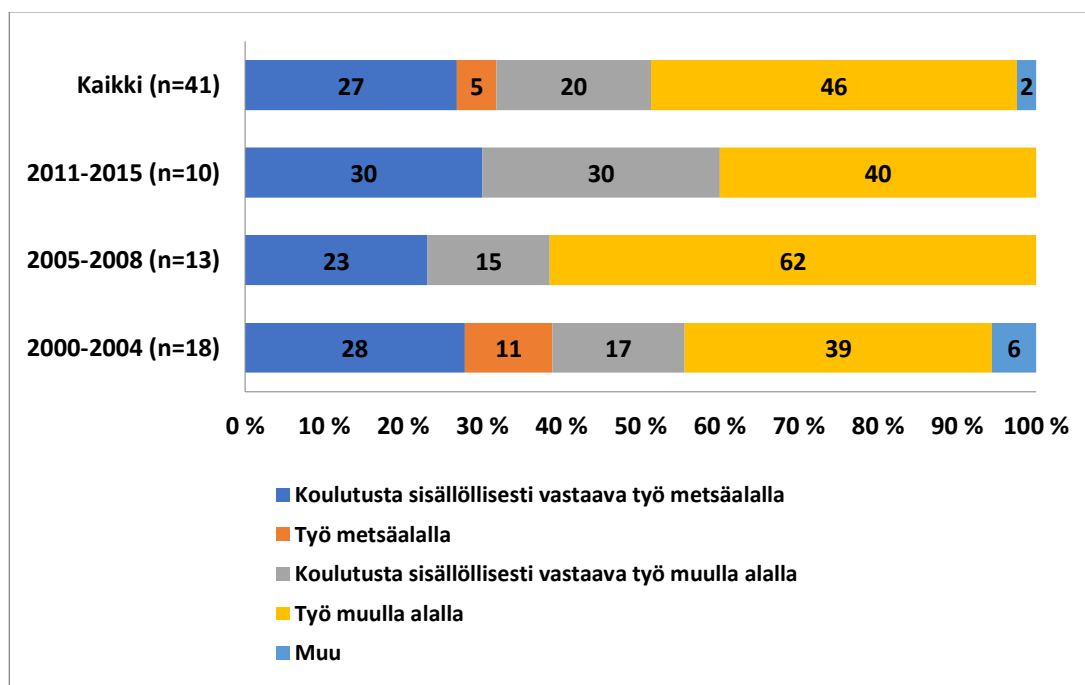
”Sinnenhän (metsäalan töihin) sitä silloin kun opiskelut aloitti, niin tähtäs. Silloin vuosittu-hannen vaihteessahan metsäteollisuus muuttui muutamassa vuodessa viennin veturista talouden sairaaksi mieheksi, niin ei siellä paljon vaihtoehtoja ollut.” (H4)

Kyselyn vastaajista ensimmäisen metsätieteiden maisterikoulutuksen jälkeisen työpaikkansa sai heti valmistumisen jälkeen kaksi kolmasosaa. Myöhemmin työllistyneillä työllistyminen kesti keskimäärin 8,8 kuukautta (vaihtelu 1–36 kk). Vuosina 2011–2015 valmistuneista 10 % ei ollut kyselyn toteutushetkellä vuonna 2018 työllistynyt (kuvio 4).

Kuvio 4. Ensimmäisen työpaikan saamisen ajankohta valmistumisvuosiryhmittäin (n=41)

Vastaajista 47 % ensimmäinen metsätieteiden maisterikoulutuksen jälkeinen työ vastasi sisällöllisesti koulutusta (kuvio 5). Koulutusta sisällöllisesti vastaavat metsäalan ulkopuolella olevat työt olivat kaupan alaan, konsultointiin ja ympäristöalaan liittyviä tehtäviä. Lähes puolet työllistyi muihin, koulutusta vastaamattomiin tehtäviin metsäalan ulkopuolelle. Muun alan työt sijoittuivat maarakennukseen, LVI-urakointiin ja rakentamiseen, median ja viestinnän alalle, konepajateollisuuteen sekä ravintola-alalle.

Kuvio 5. Ensimmäinen valmistumisen jälkeinen työllisyystilanne valmistumisvuosiryhmittäin (n=41)

Haastatteluissa tuli esille, että osalla ensimmäinen maisteriksi valmistumisen jälkeinen työpaikka oli sattumaa. Työn ajateltiin olevan lyhytaikainen vaihe ennen metsäalan töihin sijoittumista, mutta useimmiten siitä muodostui pitempiaikainen elämänvaihe: ”Tie-

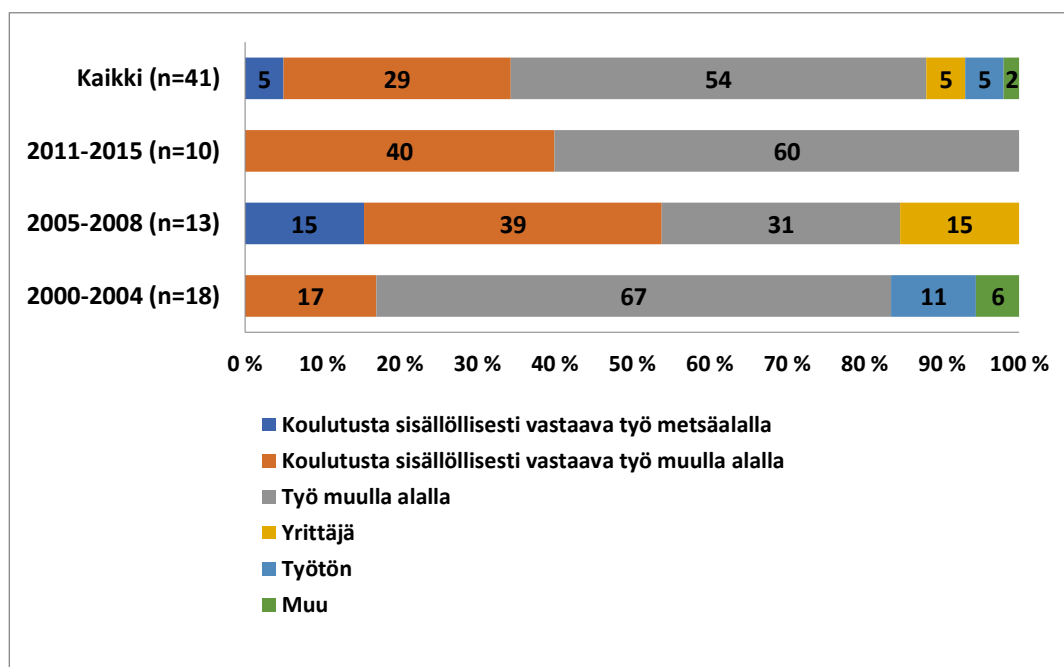
sin, että siitä saan palkan ja se on yksi pieni määräaikainen projekti, ja samalla siinä tietysti kattelin muita töitä. Ei sinällään ollut tarkoitus jäädä siihen, se oli vain lyhytaikainen välivaihe, joka sitten kuitenkin kääntyi vähän pidempiaikaiseksi erinäisten mutkien kautta.” (H5) Kun metsäalan työpaikkojen saaminen näytti erittäin vaikealta tai jopa toivottomalta, väliaikaiseksi aiottu työ osoittautuikin hyväksi ratkaisuksi: ”Tämä oli sellainen helppo ratkaisu ja varsinkin kun se aika silloin 2008 oli semmosta, että olisi saatanut mennä tovi jos toinenkin ennen kuin jotain olisi saanut.” (H1)

Osalla haastateltavista (neljä henkilöä) lyhytaikainen työ metsäalalla koulutusta vastaavissa tehtävissä (neljä henkilöä) ei poikanut jatkoa, vaan sitä seurasi työttömyys ja sen jälkeen uuden suunnan hakeminen työuralle: *”Ensimmäinen oli se tutkijan työ. Sen jälkeen, kun se loppui, niin olin vähän aikaa työttömänä. Jotakin ihan pientä, tuntihommia tein ja aloitin tekemään toista tutkintoa.” (H7) Metsäalan tehtäviä koki moni haastateltava olleen tarjolla erittäin niukasti valmistumisaikana. ”Mä olin tiedotustehtävissä sellu-tehtaalla, päivitin tehtaan internettiä ja sitten esitteen tekemisessä olin mukana ideomassa. Tämmösiä monipuolisia tiedotustehtäviä. Sitten mä olisin halunnut siellä jatkaa-kin, mutta ei se sitten onnistunut. Siellä ei ollut mitään tarjolla.” (H2) Toiveet ja tavoitteet olivat metsäalan tehtäviin työllistymisessä, mutta sopivien tehtävien puuttuminen johti hakeutumaan uusiin opintoihin ja töihin toiselle alalle.*

Ensimmäinen työ ei useimmilla (kuusi henkilöä) haastateltavilla vastannut suoritettua koulutusta sen enempää tasonsa kuin sisältönsä osalta. Työhön oli päästy jo ennen maisteritutkinnon valmistumista ja työ toimi mietintävaiheena ennen seuraavaa työuran vaihetta: *”Siis periaatteessa ammattikoululainenkin pystyisi siihen. Mutta mä aloitin sen työn kun tein gradua, niin pääsin sinne, niin tein gradua sinä aikana kun olin siellä. Se oli lähinnä sen takia, että hyvin nopeasti tein sen päätöksen, että en halua jäädä metsäalalle. Niin työ oli sellaista, että se mahdollisti sen ohessa opiskelemisen. Pystyin tekemään täyttä päivää ja opiskelemaan yliopistossa toisen tutkinnon.” (H3)*

4.2 Työuran jatkaminen metsäalan ulkopuolella

Työuraa kyselyyn vastanneilla oli takana valmistumishetkestä kyselyn toteutushetkeen 3–18 vuotta. Kyselyhetkellä koulutusta sisällöllisesti vastaavassa työssä oli kolmasosa (kuvio 6). Sisällöllisesti vastaava työ sijoittui useimmiten metsäalan ulkopuolella, mm opetuslalle, IT-alalle, ympäristöalalle ja talousalalle. Yli puolet oli muussa työssä metsäalan ulkopuolella. Muita aloja, joille sijoituttiin koulutusta vastaamattomiin tehtäviin, olivat maarakennus, viestintä, asiakaspalvelutehtävät, autoteollisuus, lentoyhtiö, LVI-urakointi, farmasia, kirjastoala ja kaupallinen ala. Muu vaihtoehto sisältää vanhempainvapaalla olevat vastaajat.

Kuvio 6. Kyselyhetken työllisyystilanne valmistumisvuosiryhmittäin (n=41)

Vastaajista oli metsätieteiden maisteriksi valmistumisen jälkeen ollut yhden työnantajan palveluksessa 15 %, 2-3 työnantajan palveluksessa 39 % ja 4 tai useamman työnantajan palveluksessa 46 %. Työsuhteiden yhteenlaskettu kesto valmistumisen jälkeen vaihteli valmistumisajan mukaan (taulukko 4). Vanhimmat valmistuneet olivat pääsääntöisesti olleet yli 10 vuotta työelämässä, kun tuoreimmat valmistuneet olivat vasta aloittamassa työuraansa.

Taulukko 4. Metsätieteiden maisterikoulutuksen jälkeisten työsuhteiden yhteenlaskettu kesto (% , n=41)

Työsuhteiden yhteenlaskettu kesto	2000–2004	2005–2008	2011–2015	Kaikki
1-3 vuotta	0,0	0,0	40,0	9,8
4-5 vuotta	0,0	7,7	30,0	9,8
6-7 vuotta	0,0	15,4	30,0	12,2
8-10 vuotta	16,7	38,5	0,0	19,5
Yli 10 vuotta	83,3	38,5	0,0	46,8
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0

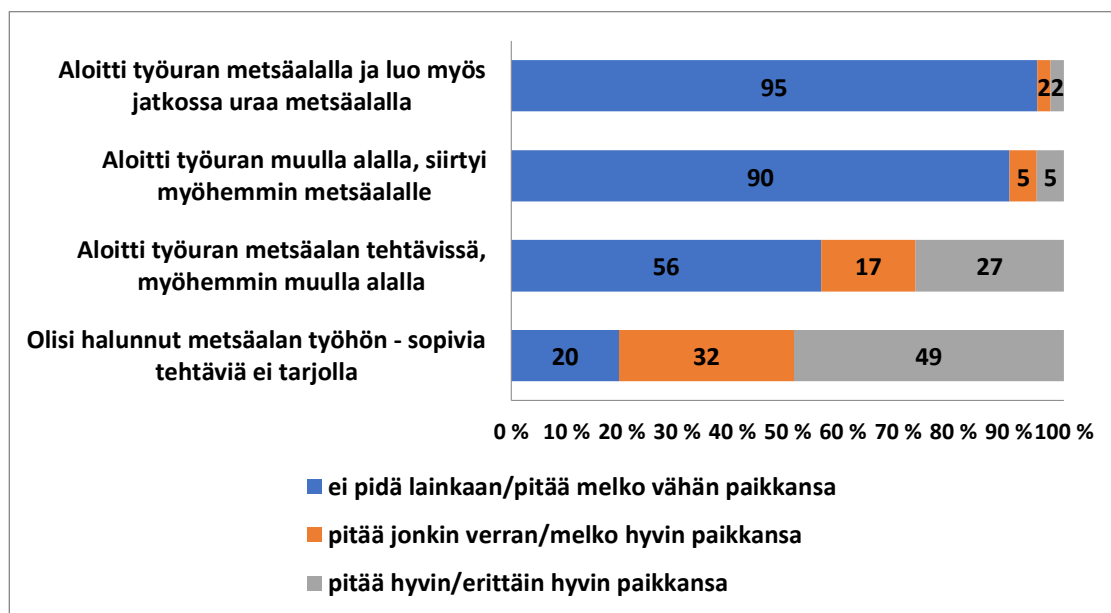
Suurin työtehtäväryhmä oli muu, johon sisältyi siivoustyötä, tehdastyötä, kirjastoalan työtä sekä suunnittelu- ja koordinointityötä tekeviä (taulukko 5). Vastaajista 12 % työskenteli rahoituksen ja talouden sekä asiakaspalvelun ja neuvonnan tehtävissä. Kymmenesosa sijoittui hallintotehtäviin sekä tietojärjestelmätyöhön ja niiden kehittämiseen. Esihistehtävissä toimi 17 % vastaajista.

Vastaajat työllistyivät eniten yksityisten yritysten tai valtion yhtiöiden palvelukseen. Seuraaviksi suurimpia työnantajia olivat kunta, valtio ja järjestö, seurakunta, säätiö tai vastaava. Oma yritys tai toiminimi oli 7 % vastaajista.

Taulukko 5. Vastaajien työtehtävät ja työnantajat (n=41)

Työtehtävät	%	Työnantajat	%
Muu	14,6	Yksityinen yritys/valtion yhtiö	23,5
Rahoitus ja talous	12,2	Kunta, kuntayhtymä, kunnallinen liikelaitos	14,6
Asiakaspalvelu ja neuvonta	12,2	Valtio	12,2
Hallintotehtävät	9,8	Järjestö, seurakunta, säätiö tai vastaava	12,2
Tietojärjestelmät ja niiden kehittäminen	9,8	Yliopisto tai muu oppilaitos	7,3
Markkinointi ja myynti	7,3	Oma yritys, toiminimi tms.	7,3
Opetus ja koulutus	4,9	Työtön	4,9
Konsultointi	4,9		
Tiedotus ja viestintä	4,9		
Viranomaistehtävät	4,9		
Tutkimus ja kehitys	2,4		
Kansainväliset tehtävät	2,4		
Edunvalvontatehtävät	2,4		
Tuotekehitys ja tekniset suunnittelutehtävät	2,4		
Työtön	4,9		
Yhteensä	100,0	Yhteensä	100,0

Kyselyn vastaajia pyydettiin arvioimaan seitsemän väittämän paikkansapitävyyttä oman työllisyystilanteensa osalta (kuvio 7). Parhaiten vastaajat kokivat omaan tilanteeseensa sopivaksi väittämän 'Olin halunnut metsäalan työhön, mutta sopivia tehtäviä ei ole ollut tarjolla'. Viidesosa vastaajista ilmoitti aloittaneensa työuransa metsäalan tehtävissä, mutta siirtäneensä myöhemmin muulle alalle. Muiden työhön liittyvien väittämien ei koettu kuvaavan omaa työuran kehitystä kovinkaan hyvin.

Kuvio 7. Vastaajien työllisyystilannetta kuvaavien väittämien paikkansapitävyys (n=41)

Haastatelluista kymmenestä henkilöstä neljä työskenteli työuransa alussa lyhyen aikaa metsäalalla koulutusta vastaavissa tehtävissä. Työt olivat projektiluontoisia eikä niille

järjestynyt jatkoa. Työttömyysjakson aikana haastatellut miettivät tulevaa työuraansa, ja päätyivät hakeutumaan kokonaan uudelle alalle kouluttautumalla uuteen ammattiin. Nämä päätökset olivat harkittuja, ja niitä tehdessä puntaroitiin hyvinkin tarkkaan työllistymismahdollisuuksia. Toista koulutusvalintaa alalta, jolle ei työllistyt, ei haluttu tehdä: *”Katoen, kun Ilta-Sanomat teki listauksen missä ammateissa tarvitaan työntekijöitä, niin päätin valita sieltä listan kärjestä sen ammatin.”* (H3) Uusi koulutusvalinta kohdistui selkeämmän ammattiprofiilin tuottavaan koulutukseen. *”Johonkin semmoseen koulutukseen, josta tulee joku oikea ammatti, niin kuin lastentarhanopettaja tai sähkömies, putkimies, että olisi ihan selkeä ala.”* (H1)

Kaikki haastateltavat toivat esiin, että työuraan liittyvät suunnitelmat olivat opiskeluvaiheessa tähänneet metsäalan tehtäviin. Jo harjoittelupaikkoja hakiessa vaikeus löytää metsäalan työpaikkoja tuli näkyviin: *”Kyllä se on ollut nihkeätä se työmarkkinoille pääsy. Piti ottaa sitä mitä on.”* (H6) Alan harjoittelupaikan saamisessa ratkaisevana tekijänä tuli haastatteluissa esiin halukkuus hakea mahdollisimman laajalta alueelta työtä. Joiltakin haastateltavilta tällaista rohkeutta ei löytynyt tai mahdollisuutta paikkakunnan vaihtamiselle ei esimerkiksi perhesyiden vuoksi ollut: *”Se (muutto) olisi ollut iso kynnyks, kun olen kotoisin täältä pääkaupunkiseudulta ja on vahvat tunnesiteet tänne, kaikki kaverit asuu täällä, kaikki tutut, vanhemmat, sisko ja veli asuu täällä.”* (H8) *”Jokin siinä oli, että ei riittänyt uskallusta siihen. Ei ollut sellaista irtiottohalua tai rohkeutta lähteä.”* (H6) Perhesyyt tulivat esille erityisesti miespuolisten haastateltavien arvioidessa omaa muuttolukkuuttaan.

Haastateltavat kokivat metsätieteiden maisterikoulutuksen tähtäävän vahvasti tutkijapätevyyden tuottamiseen. Kolme haastateltavista oli valmistumisensa jälkeen työskennellyt tutkimustyössä, mutta ei kokenut sitä omaksi tehtäväkentäkseen. Suurimpana ongelmana tutkijan uran jatkamisessa tuli esiin taloudellinen epävarmuus ja työuran näköalattomuus: *”Kyllä sitä tutkijuutta korostettiin siellä tosi vahvasti. Osan luennoista piti jatko-opiskelijat, jotka siellä oli. Niin ne oli vähän silleen, että he ovat vähän kuin löysässä hirressä, että he tekevät tässä viisi vuotta väikkäriä ja sitten sormet ristiin, että saako enää töitä.”* (H3) *”Se olisi oikeastaan ollut se apurahatutkijan ura, mihin olisin päässyt, mutta se ei sitten lopulta houkuttanut. Että ei niitä (metsäalan töitä) ollut mitenkään hyvin tarjolla. Tai jonkin verranhan paikkoja oli, mutta metsänhoitajan koulutuksella, mihin paikkaan se vaadittiin, niitä oli vähän.”* (H7)

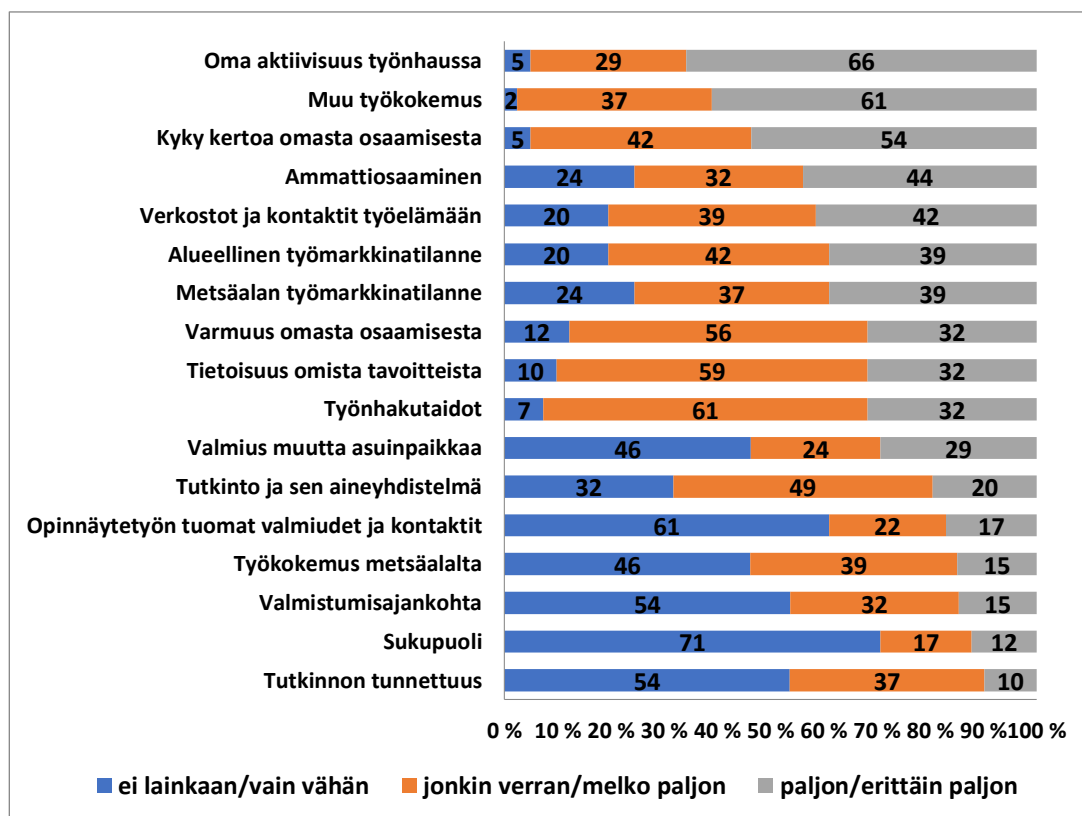
Muutama haastateltava nosti esille metsätieteiden maistereiden olevan ylikoulutettuja moneen metsäalan tarjoamaan työpaikkaan: *”Siinä hakuvaiheessa musta tuntu, että moneen työpaikkaan olin ylikoulutettu, että ne halusi enemmän metsätalousinsinööriin. Olen itte kokenut, että olisin voinut mennä työhön, jos olisin ollut metsätalousinsinööri ja sitä kautta rakentaa sitä työuraa.”* (H1) *”Metsänhoitajat koetaan jotenkin ylikoulutetuiksi ja niillä insinööreillä, niillä on käytännönläheisemmät tiedot.”* (H2)

Yksi haastateltava toi esille kokevansa jonkinlaista syyllisyyttä suoritettuaan koulutuksen, jota hän ei ole pystynyt hyödyntämään työssään: *”Harmittaa se, että meni yhteiskunnan resursseja ja omaa aikaa hukkaan tai siis ei käyttöön.”* (H3). Toinen haastateltava taas toi esiin tehneensä tietoisia valintoja uransa osalta, ja valinnat, jotka johtivat metsäalan ulkopuolisiin työtehtäviin, ovat olleet oikeita: *”Se on ollut ihan hyvä valinta. Mä tykkään siitä urapolusta, mikä mulla on ollut. Suurimassa osassa työpaikoista olen viihtynyt, mutta en ihan kaikissa.”* (H4)

4.3 Työllistymiseen vaikuttaneet tekijät

Kyselyyn vastaajat arvioivat eniten työllistymiseen vaikuttaneiksi tekijöiksi oman työnhakuaktiivisuutensa ja muun työuran aikana karttuneen työkokemuksensa (kuvio 8). Kyky kertoa omasta osaamisesta oli vastaajista 54 % mielestä paljon tai erittäin paljon työllistymiseen vaikuttanut tekijä. Vähiten työllistymiseen arvioitiin vaikuttaneen tutkinnon tunnettuuden, sukupuolen tai valmistumisajankohdan. Opinnäytetyön tekemisen aikana hankitut valmiudet ja kontaktit eivät vastaajien arvioiden mukaan olleet kovin merkittäviä työllistymiseen vaikuttaneita tekijöitä.

Haastatteluissa nousi esiin kokemuksia siitä, että työnantajille oli vaikeaa kertoa omasta osaamisesta työtä hakiessa. Metsätieteiden maisterikoulutus antoi eväitä laaja-alaiseen osaamiseen, mutta miten sen pystyy markkinoimaan sopivassa muodossa saadakseen työpaikan: *”Suomalaiset on ehkä liian arkoja myymään itseään ja osaamistaan, että varmasti pystyisi tekemään monenlaisia töitä, mutta ei vaan osata tuoda sitä esille niin hyvin, että saisi sen työn.”* (H3) Tähän seikkaan koulutuksen aikaisessa työnhakemisen ohjauksessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota.

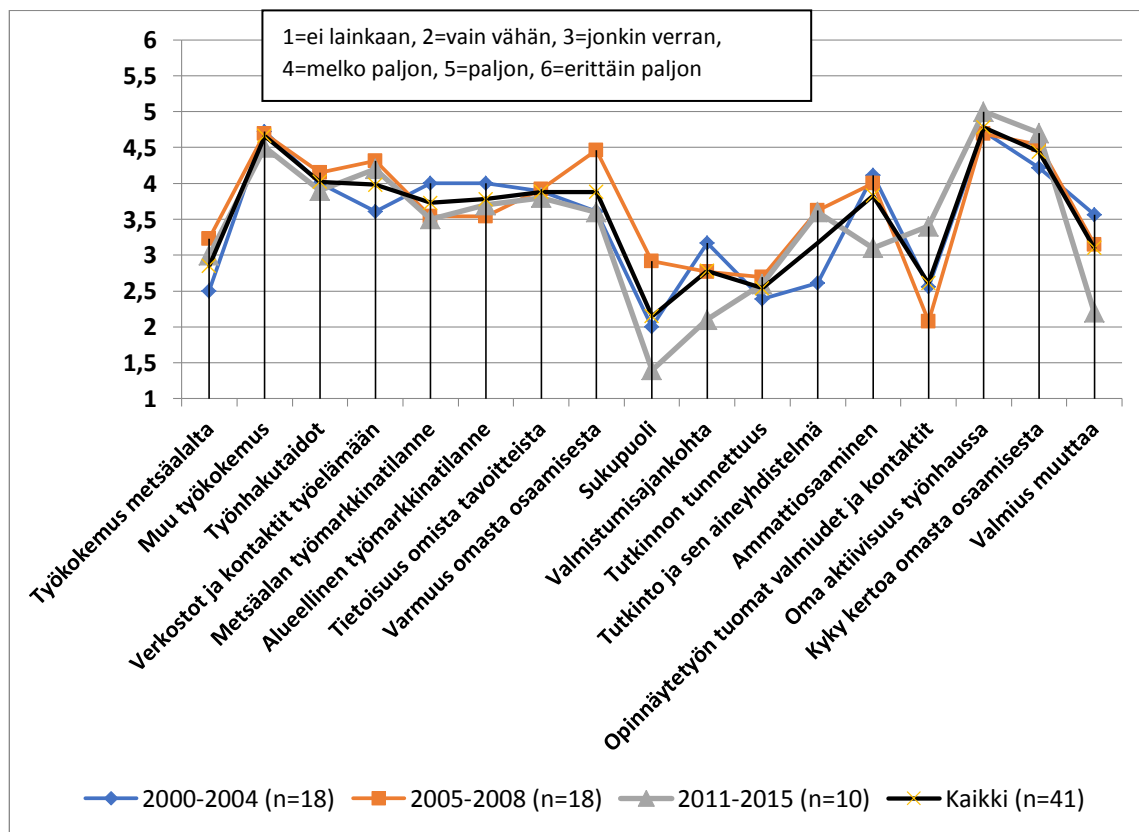

Kuvio 8. Työllistymiseen vaikuttaneet tekijät (n=41)

Vuosituhanen alkupuolella valmistuneet näkivät metsäalan työmarkkinatilanteen, valmistumisajankohdan ja muuttovalmiuden vaikuttaneen työllistymiseensä enemmän kuin myöhemmin valmistuneet (kuvio 9). Tämä tuli esille myös haastatteluissa: *”Kun valmistuin niin meni tosi huonosti metsäalalla. Tuli vain pelkästään huonoja uutisia. Muistan, että kyllä hain metsäalan töitä, mutta eihän niitä ollut edes tarjolla. Ja hakijoita oli tosi paljon jokaiseen tehtävään. Ja kaiken lisäksi siinä oli vielä se tutkinnon uudistus ja kannustettiin valmistumaan. Joka alalta valmistui silloin samaan aikaan tosi paljon. Ja kun*

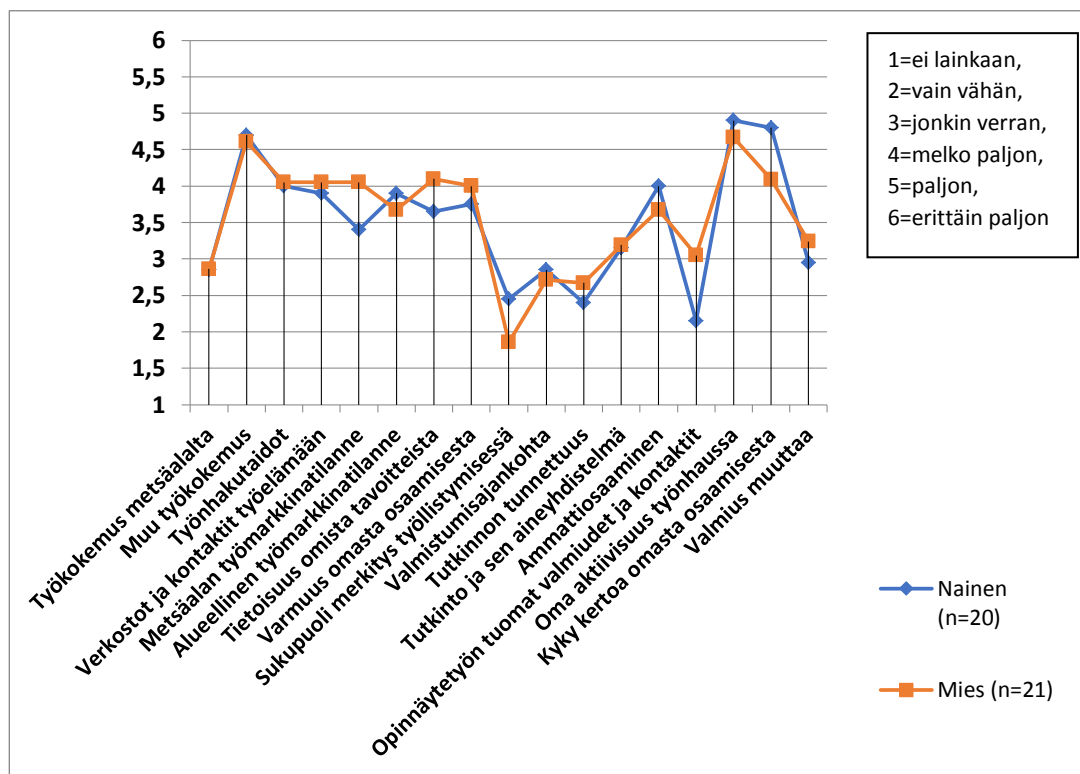
valmistui metsäalalta, niin ei ollut kovin vahvoilla jäillä siinä vaiheessa.” (H8) Yliopistotutkinnon suorittaneista oli työmarkkinoilla suorastaan ylitarjontaa vuoden 2008 tutkinnon uudistuksen yhteydessä, ja tästä kärsivät osaltaan myös tuolloin valmistuneet metsätieteiden maisterit.

Vuosina 2011–2015 valmistuneet kokivat opinnäytetyön tuomien valmiuksien ja kontaktien sekä kyvyn kertoa omasta osaamisesta suuremmaksi kuin aiempina vuosina valmistuneet. Tällä vastaajajoukolla oli vähiten työkokemusta hankittuna, joten koulutuksen aikaiset kokemukset ja sinä aikana hankitut yhteydet työelämään näyttäytyivät tästä syystä vielä merkityksellisempinä kuin enemmän työkokemusta hankkineilla vastaajilla.

Kuvio 9. Työllistymiseen vaikuttaneiden tekijöiden arviointi valmistumisvuosiryhmittäin (keskiarvoina, n=41)

Vuosina 2005–2008 valmistuneissa naisten osuus oli suurempi kuin kahdessa muussa ryhmässä. Miesten ja naisten arvioissa työllistymiseen vaikuttaneista tekijöistä oli muutamia eroja (kuvio 10). Naiset arvioivat kyvyn kertoa omasta osaamisesta selvästi merkityksellisemmäksi kuin miehet. Myös sukupuolen merkityksen naiset arvioivat miesten arvioita suuremmaksi. Tämä havainto tuli esiin myös haastatteluissa: *”Siitä monesti keskusteltiin opiskelukavereiden kanssa, että tuntui, että ne paikat menee miehille. Se tämä metsäala on aika miehinen maailma edelleen”* (H2) Miehet arvioivat opinnäytetyön antamien valmiuksien ja kontaktien vaikuttaneen työllistymiseensä enemmän kuin naiset.

Kuvio 10. Vastaajien arviot työllistymiseen vaikuttaneista tekijöistä sukupuolen mukaan (keskiarvoina, n=41)

Haastateltavat arvioivat opinnäytetyöprosessin sujuneen hyvin ja saaneensa siitä paljon osaamista työelämässä hyödynnettäväksi. Opinnäytetyön tekemisen aikana saadut valmiudet ja kontaktit arvioitiin kuitenkin merkitykseltään varsin pieniksi työllistymisen näkökulmasta. Opinnäytetyön tekeminen voisi olla nykyistä enemmän työelämän tarpeista tuleva kehittämishanke, joka parhaimmillaan tuottaisi yhteyksiä työnantajiin ja sitoisi valmistuvat metsätieteiden maisterit metsäalan työmarkkinoihin.

5 Laadullinen työllisyys – koulutuksen ja työn välinen vastaavuus

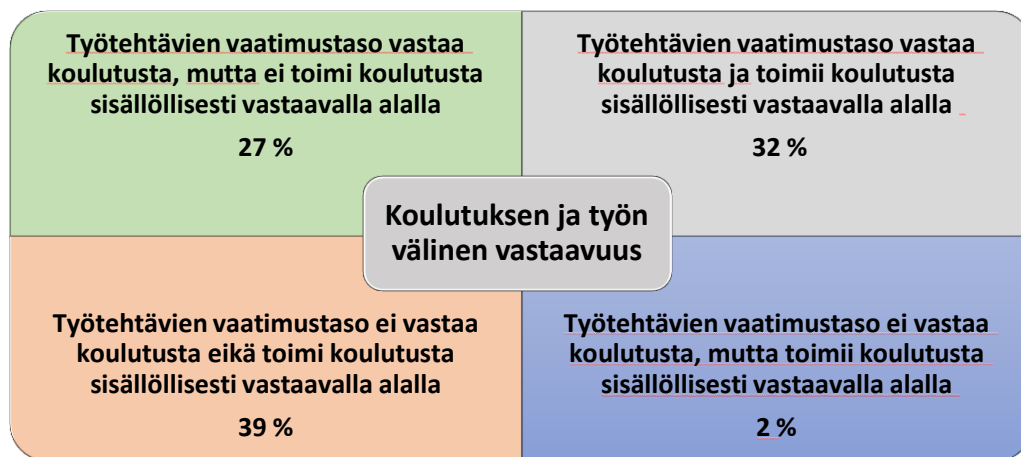
Koulutuksen ja työn välistä vastaavuutta selvitettiin kyselyssä niin sisällöllisenä kuin tason vastaavuutena. Vastaajia pyydettiin arvioimaan kuinka paljon he voivat hyödyntää metsätieteiden yliopisto-opintojen aikana oppimaansa työssään, miten hyvin työ vastaa koulutustasoa sekä kuinka tyytyväisiä he ovat metsätieteiden maisterikoulutukseen työuran näkökulmasta. Haastatteluissa selvitettiin millaisia työelämässä tarvittavia taitoja haastateltavat kokivat metsätieteiden maisterikoulutuksen aikana saaneensa ja pystyvänsä hyödyntämään niitä haastatteluhetken työssään.

5.1 Koulutuksen ja työn välinen sisällöllinen ja tason vastaavuus

Kyselyn vastaajista 17 % ilmoitti voivansa hyödyntää metsätieteiden maisterikoulutuksessa oppimiaan taitoja ja tietoja vastaushetken työssään jatkuvasti ja jonkin verran tai

osittain oppimaansa hyödynsi 39 %. Vastaajista 44 % ei kokenut voivansa hyödyntää koulutuksen aikana oppimaansa työssään juurikaan.

Koulutustasoaan hyvin vastaavissa tehtävissä toimi 56 %, koulutustasoa alemmissa tehtävissä 42 % ja koulutustasoa vaativammissa tehtävissä 2 % vastaajista. Työtehtävien sisällöllinen vastaavuus suoritettuun metsätieteiden maisterikoulutukseen toteutui erittäin hyvin 17 %, joiltain osin 27 % ja ei lainkaan tai vain pieneltä osin 56 %. Kuviossa 11 on yhdistetty vastaajien arviot koulutuksen tason ja sisällön vastaavuudesta. Kyselyn vastaajista sekä taso että sisältö vastasivat toisiaan kolmasosalla ja lähes 40 % näistä kumpikaan ei toteutunut kyselyhetken työssä.

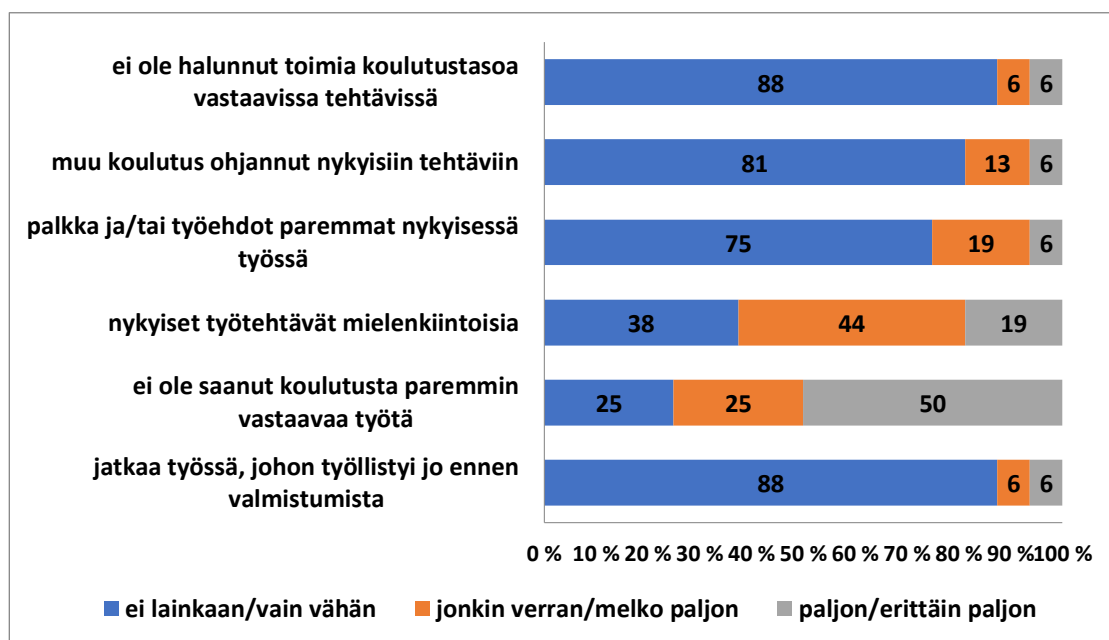

Kuvio 11. Koulutuksen ja työn välinen vastaavuus tason ja sisällön osalta (n=41)

Työtehtävistä parhaiten koulutuksen tasoa vastaavia olivat tietojärjestelmiin ja niiden kehittämiseen, rahoitukseen ja talouteen sekä hallintoon liittyvät tehtävät. Sisällöllinen vastaavuus toteutui parhaiten viranomaistehtävissä, markkinoinnin ja myynnin, konsultoinnin sekä kansainvälisissä tehtävissä työskentelevät. Näissä tehtävissä työskentelevät kokivat myös parhaiten pystyvänsä hyödyntämään metsätieteiden maisterikoulutuksessa oppimaansa.

5.2 Syyt koulutusta vastaamattomassa työssä työskentelemiseen

Selkein syy koulutusta tasoltaan vastaamattomissa tehtävissä työskentelemiseen oli se, että vastaajat eivät olleet saaneet koulutusta paremmin vastaavaa työtä (kuvio 12). Nykyiset työtehtävät koettiin myös mielenkiintoisiksi. Palkkaus ja työehdot tai muu koulutus eivät ole kovin monia vastaajia ohjanneet pois koulutusta vastaamattomista tehtävistä.

Kuvio 12. Syyt toimia koulutusta tasoltaan vastaamattomissa tehtävissä (n=18)

Haastateltavilta kysyttiin haastatteluhetken työn parhaita puolia. Tällaisiksi nähtiin työn itsenäisyys, joustavuus työaikojen osalta, työtehtävien monipuolisuus ja ajantasaisuus. Haastateltavat kokivat työyhteisön voimavaraksi ja yhdeksi keskeiseksi syyksi jatkaa haastatteluhetken tehtävissä. Suurin osa haastateltavista teki asiakaspalvelutyötä jos-sain muodossa. Myös työtehtävien sisältö nähtiin arvokkaana ja keskeisenä syynä niissä pysymiselle.

"Monimuotoisuus, käytännössä siinä on se kokonaisuuden hallinta hyvin tärkeä osa." (H5)

"Siinä ollaan ajan hermolla ja ajankohtaisten tapahtumien polttopisteessä." (H6)

"Olen minä niihin työaikoihin ihan tyytyväinen. Ja tavallaan aika vapaakin työ, että saa itse päättää miten sen toteuttaa. Ja tietenkin hyvä työpaikka, hyvä työyhteisö on tällä hetkellä." (H7)

"Ne on ne mukavat asiakkaat. Ja itsenäisyys." (H2)

"Varmaan sellainen itsenäinen ote. Se on selkeästi korkeasti koulutetun työtä." (H10)

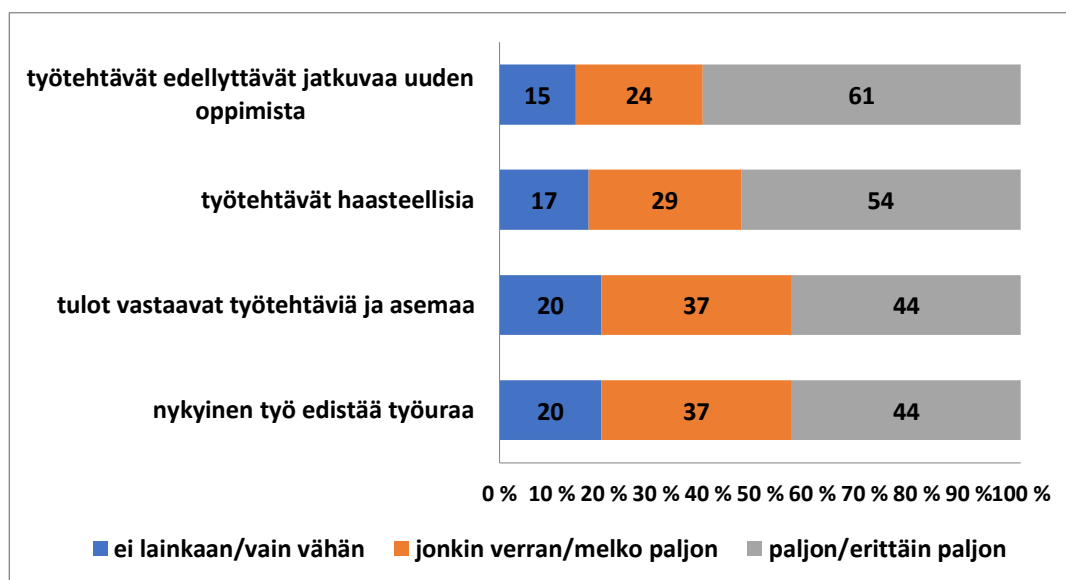
"Tällä hetkellä ehdottomasti joustavuus, on joustavat työajat ja pystyn hyvin järjestämään vapaata itselleni ja työaikojen suunnittelu on kätevää. Mulla on hyvä työporukka ja työkuultuuri, siellä kannustetaan oppimaan ja kehittymään työtehtävässä." (H9)

"Se on semmosta työtä, jota mä osaan tehdä. Mä koen olevani siinä hyvä." (H1)

"Kyllä se on se työyhteisö. Saa käyttää joka päivä omaa tietotaitoaan toisten hyväksi. Ammatillisesti koen olevani stabiilissa tilassa, että ei ole tarvetta poukkoilla enää minnekään ja olen tyytyväinen, että saan olla tässä työssä" (H3)

"Yrityksmaailmassa omasta mielestäni on se kiva puoli, että kaikki puhalttaa yhteen hiileen. Se yhteishenki on kiva, on mukava olla mukana sellaisessa." (H8)

Kyselyn vastaajia pyydettiin arvioimaan seitsemän laatuvaittämän toteutumista vastaus-hetken työssään (kuvio 13). Yli 60 % arveli työtehtäviensä edellyttävän jatkuvaa uuden oppimista ja yli puolet koki työtehtävänsä haastaviksi. Reilut 40 % arvioi nykyisen työn edistävän työuraansa, ja sama osuus koki tulojen vastaavan työtehtäviä ja asemaa.

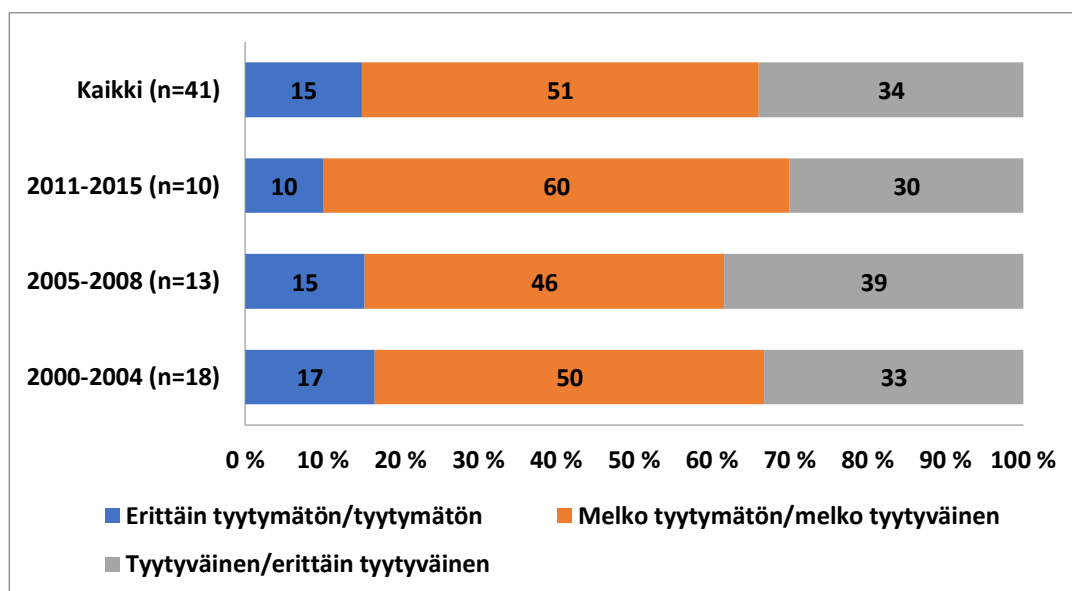

Kuvio 13. Työn laatutekijöiden toteutuminen vastaushetken työssä (n=41)

Haastatteluissa käsiteltiin metsätieteiden maisterikoulutuksen aikana opittujen taitojen hyödyntämistä haastatteluhetken työtehtävissä. Yleiset akateemiset taidot, kuten kriittinen ajattelu, tiedonhankinta ja laajojen kokonaisuuksien hallitseminen, nousivat esille useammassa haastattelussa työssä käytössä olevina taitoina: *”Ne antavat hyvin valmiuksia ja se ajattelun kehittäminen on ollut varmaan se kaikista tärkein, ja tutkimusmenetelmien oppiminen. Sellainen kriittinen ajattelu ja kokonaisuuksien hallinta ja syy-seuraus-suhteiden miettiminen, se on omasta mielestäni suurin ja paras anti, mitä yliopisto on antanut.”* (H9)

Myös esiintymistaidot ja kyky työskennellä ryhmässä ajateltiin koulutuksen aikana saavutetuiksi työssä hyödynnettäviksi taidoiksi. Talousosaamisen opinnot koettiin myös erittäin hyväksi ja työelämässä soveltamiskelpoisiksi: *”Paljon harjoitellaan esiintymistä, erilaista asioiden esille tuomista ja kiteyttämistä ja kanssa markkinointia. Ja kansantaloustiede oli kyllä hyvin hyödyllistä, että ymmärtää miten talous toimii.”* (H4) *”Onhan ne ryhmätyötaidot ja tieteellisyys tosi hyviä eikä niitä voi muualta saada.”* (H8) *”Jos ihan yksi asia pitää sanoa, niin se on se ajattelutapa, minkä oppi sieltä eli työelämässä tai arjessa mikä tahansa asia tulee vastaan, niin sen vastaanottaminen ja käsittely, siihen on saanut niin paljon eväitä. Ja jotain ihan perusopintoja taloustieteestä tai tilastotieteestä, niin niitä on pystynyt soveltamaan hyvinkin näissä nykytoissa mitä tällä hetkellä tekee.”* (H5) *”Sellainen yleinen akateeminen sivistys, että osaa tarkastella tietoa kriittisesti, tehdä yhteistyötä muiden kanssa. Ja toisinaan on hyötyä, että osaan puiden latinankieliset nimet.”* (H2)

Metsätieteiden maisterikoulutukseen työuran kannalta erittäin tyytymättömiä tai tyytymättömiä oli 17 % ja tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä kolmasosa kyselyyn vastanneista (kuvio 14).

Kuvio 14. Tyytyväisyys suoritettuun metsätieteiden maisterikoulutukseen työuran näkökulmasta (n=41)

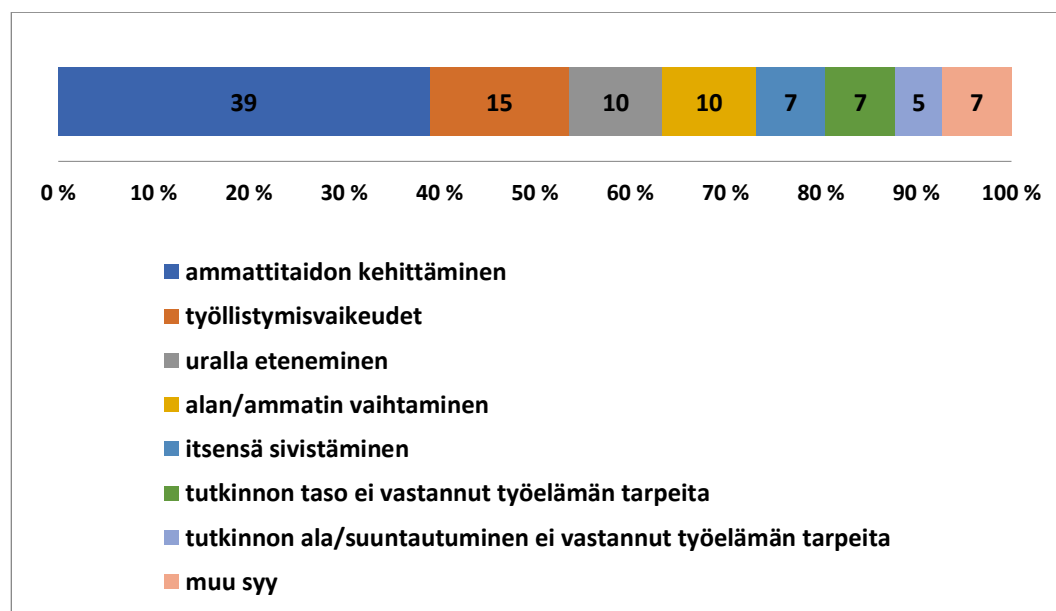
Useimmilla haastatelluista oli jäänyt positiivinen kuva metsätieteiden opiskelusta. Kenttäkursseilla opiskelijat tutustuivat hyvin toisiinsa ja opettajakuntaan. Teoreettista osaamista haastatellut kokivat saaneensa riittävästi, ja erityisesti akateemiset taidot (tiedonhankinta ja kriittinen ajattelu) kehittyivät hyvälle tasolla opiskeluaikana. Ongelmalliseksi koettiin siirtymävaihe koulutuksesta alan työmarkkinoille: miten teoreettista osaamista voidaan soveltaa konkreettisissa työtehtävissä, jos sellaisen onnistuisi saamaan? *”Mä tykkäsin tosi kovasti opiskelusta, opiskelijoita tuettiin tosi paljon, opettajat oli tosi helposti lähestyttävissä. Mun mielestä sieltä sai todella hyvät eväät siitä tiedosta, mitä sieltä pitikin saada, niin se teorian osuus. Mutta se, kun ei osannut laittaa käytäntöön, niin ei sitten pärjännyt työmarkkinoilla.”* (H3) *”Näin metsäalan uramahdollisuudet ihan optimistisina. Ajattelin, että olen kuitenkin suorittanut loppututkinnon ja ihan hyvillä arvosanoilla. Ihan avoimin mielin lähten kyllä yliopistosta. Ajattelin, että tässä on mahdollisuuksia vaikka mihin.”* (H9)

6 Osaamisen täydentäminen jatkokoulutuksella

Kyselyyn vastaajista 90 % oli osallistunut johonkin koulutukseen metsätieteiden maisteritutkinnon suorittamisen jälkeen (taulukko 6). Useita erilaisia koulutuksia oli suorittanut 44 % vastaajista. Eniten vastaajat ilmoittivat suorittaneensa omaehtoisia opintoja ja osallistuneensa työnantajien järjestämään koulutukseen. Opintojen sisältöinä olivat johtaminen, lainsäädäntö, ensiapu- ja työsuojelu sekä talousalan osaamisen täydentäminen. Suurelta osin metsätieteiden maisterikoulutuksen jälkeinen koulutus oli sisällöltään varsin kaukana metsäalan substanssiosaamisesta, ja vastaajista moni oli opiskellut toisen alan maisteritutkinnon mm. hallintotieteistä, kirjastoalalta, farmasiasta tai kasvatustieteestä.

Taulukko 6. Metsätieteiden maisterikoulutuksen jälkeen suoritettu koulutus (n=41)

Koulutustyyppi	%	Sisältö
Työnantajan järjestämä koulutus	46,3	Ohjelmistokoulutus Ensiapukoulutus Työsuojelukoulutus Myyntin koulutus
Omaehtoiset opinnot	51,2	Johtamisen opinnot Oikeustiede Entisöintikoulutus Kirjastoalan koulutus Informaatiotutkimuksen opinnot Ravitsemustiede
Työvoimakoulutus	14,6	Ei tietoa
Ammatillinen erikoistumiskoulutus	7,3	Opettajan pedagogiset opinnot Bioenergia-alan ammattitutkinto Puuenergiaopinnot
Opintoja tavoitteena toinen yliopistotutkinto	12,2	Tietotekniikka Hallintotieteet Kauppätieteet
Opintoja tavoitteena metsäalan tohtoritutkinto	2,4	
Muu koulutus tai tutkinto	19,5	Filosofian maisteri Ammattiyhdistystutkinto Farmaseutti LKV-tutkinto Urheiluhieroja Kasvatustieteen maisteri
Ei osallistunut koulutukseen	9,8	

Kuvio 15. Tärkein syy koulutukseen osallistumiseen (n=41)

Tärkein syy koulutukseen osallistumiseen oli tarve kehittää ammattitaitoa. Toiseksi suurimpana syynä olivat työllistymiseen liittyvät vaikeudet ja kolmantena uralla etenemiseen ja alan tai ammatin vaihtamiseen liittyvät syyt (kuvio 15). Hieman yli kymmenesosa koki, että joko koulutuksen taso tai ala ei vastannut riittävästi työelämän tarpeita. Muuna syynä mainittiin oma mielenkiinto ja halu toimia ammattiyhdistyksen toiminnassa.

7 Johtopäätökset

7.1 Metsäalan ulkopuolelle työllistymiseen vaikuttavat tekijät

Tutkimuksessa selvitettiin metsäalan ulkopuolelle työllistymiseen vaikuttaneita tekijöitä, joita alkuoletuksena ajateltiin voivan löytyä opintojen sisällöistä, opintojen aikaisesta metsäalalle kiinnittymisestä, työmarkkinoiden toiminnasta, erilaisista uraorientaatiomalleista tai muista henkilökohtaisista tekijöistä. Tutkimuksen aluksi toteutettu kyselytutkimus vahvisti käsitystä, että taustalla vaikuttavat monenlaiset yksilölliset tekijät, joista voi hahmottaa muutamia pääasiallisia syy-yhteyksiä koulutusta vastaamattomaan työhön sijoittumisessa.

Ensinnäkin keskeistä koulutusta vastaavaan työhön työllistymisessä ovat koulutuksen aikana saadut vahvat alakohtaiset valmiudet, joiden lisäksi hankitaan muuta osaamista toiselta alalta ammatillisen profiilin tueksi. Alaan kiinnittyminen tapahtuu viimeistään koulutusvaiheessa. Koulutuksen aikaiset alaan liittyvät työharjoittelut vahvistavat alalle kiinnittymistä ja auttavat kontaktien luomisessa työmarkkinoille. Ensimmäinen koulutuksen jälkeinen työpaikka vaikuttaa työuran jatkoon ratkaisevasti. Jos se on koulutusalalan ulkopuolella, siirtyminen takaisin oman koulutusalan töihin on epätodennäköistä. Näissä kaikissa koulutusvaiheen saumakohtissa oli heikkouksia metsäalan ulkopuolelle sijoittuneilla. Selkeää ammattiprofiilia ei ollut muodostunut eikä käsitystä työmarkkinoilla tarvittavasta osaamisesta. Metsäalan työkokemusta ei saatu työharjoitteluissa, ja ensimmäinen valmistumisen jälkeinen työpaikka ohjasi työuran muille aloille.

Toiseksi työmarkkinoiden toiminta ja alueelliset työmarkkinat ohjaavat yksilöitä koulutuksen jälkeisessä työmarkkinoille sijoittumisessa. Metsäalan laskusuhdanne 2000-luvun alussa vähensi työpaikkoja, ja alan imago oli erittäin heikko. Laman aikaiseen heikkoon työllisyystilanteeseen ajoittui yliopistojen tutkinnonuudistus, jonka seurauksena työmarkkinoilla oli ylitarjontaa maistereista. Kontakteja alan työnantajiin ei muodostunut riittävästi opintojen aikana ja ainoa vaihtoehto oli hakea töitä alan ulkopuolelta. Työpaikkavalintoja tehtiin lisäksi varsin suppeasti vain läheltä omaa asuinpaikkakuntaa eikä työllistymisen vuoksi muuttamista pidetty omalla kohdalla mahdollisena.

Kolmantena selittävänä tekijänä metsäalan ulkopuolelle sijoittumisessa tulivat esille yksilöiden erilaiset uraorientaatiomallit ja niissä tapahtuneet muutokset koulutuksen aikana. Metsätieteiden maisterikoulutusta aloittaessa ajatuksissa oli luoda ura metsäalan tehtävissä toimien, mutta tämä ajatus muuttui jo koulutuksen aikana, kun alan työtehtävien todellisuus ja uramahdollisuudet kävivät selkeämmäksi. Koulutuksen välittämä vahva tutkijaorientoituneisuus ei tuntunut sopivalta uravaihtoehdolta, vaan nähtiin liian epävarmana urapolkuna. Metsätieteiden maisterikoulutuksesta valmistumisen jälkeen nämä henkilöt hakeutuivat varsin pian toisen alan koulutukseen, jonka avulla työllistyivät tätä koulutusalaan vastaaviin tehtäviin.

7.2 Metsäalan asiantuntijaksi kehittyminen koulutuksen tavoitteeksi

Niin haastatteluissa kuin kyselytutkimuksessa tuli selkeästi ilmi, että metsätieteiden maistereiksi valmistuneilla oli epäselvä käsitys valmistumisen jälkeen tarjolla olevista työtehtävistä. Selkeimmäksi uravaihtoehdoksi muodostui hakeutuminen alan tutkijan tehtäviin, ja tähän koulutus antoi myös eniten osaamista. Tutkimustyö koettiin epävarmaksi, ja sitä kautta avautuvat työtehtävät johtavan uralle, joka ei tuntunut sopivalta.

Asiantuntijatehtävät metsäalan sisällä tai metsäalaan liittyvillä aloilla eivät tulleet selviksi kaikille metsätieteiden maisteritutkinnon suorittaneille.

Yliopistokoulutukseen tulisi sisältyä opintoja, joissa annetaan eväitä koulutuksen jälkeiseen työelämään siirtymiseen. Niitä tulisi olla jo opintojen alkuvaiheissa, jotta työharjoittelupaikkojen hakemiseen olisi valmiuksia, mutta niitä tulisi ottaa uudelleen esiin opintojen loppuvaiheissa. Sisältöinä tulisi olla valmiuksia esiintymiseen ja oman osaamisen myymiseen sekä opintoja, jotka tukisivat valmistujan ammatillista identiteettiä. Niin haastateltavat kuin kyselyyn vastanneet toivat esiin, että kyky kertoa omasta osaamisesta työnantajille on keskeinen taito, joka auttaa työllistymisessä. Tämä havainto on tullut esille myös muilta aloilta yliopistotutkinnon suorittaneiden arvioissa työllistymiseen keskeisesti vaikuttaneista tekijöistä (mm Tuononen 2019). Oman osaamisen tunnistaminen nousi keskeiseksi taidoksi myös Sitran toteuttamassa tutkimuksessa, jossa arvioitiin tulevaisuudessa tärkeitä työllistymiseen ja työssä pysymiseen vaikuttavia tekijöitä (Uuden työn valmiudet ja reitit työelämään 2016).

Metsäala tarvitsee metsäalan substanssin hallitsevia työntekijöitä. Sen lisäksi alan työnantajat pitävät tärkeinä myös muita osaamistarpeita, mm. tiedottamisen, markkinoinnin ja myynnin sekä datan analysoimisen ammattilaisia tarvitaan metsäalalla (Lautanen & Kilpeläinen 2019). Haastatteluissa ilmeni, että metsätieteiden maisterikoulutuksen aikana oli vaikea suunnata omia opintoja sivuainevalinnoilla paremmin työelämän tarpeita vastaaviksi, kun tietämys näistä tarpeista ei muodostunut opintojen aikana riittävän selväksi. Oikeanlaisilla sivuainevalinnoilla voi olla ratkaiseva merkitys ensimmäisen työpaikan saamisessa ja oman ammatillisen profiilin rakentamisessa. Tähän koulutuksessa olevat tarvitsevat ohjausta ja näkemyksiä työelämästä. Yksi tapa hankkia tätä tietoa on hyödyntää samalta koulutuslta valmistuneiden ja työelämässä olevien kokemuksia esimerkiksi mentorointimenetelmien avulla (Eväitä työelämään 2017).

7.3 Oppilaitoksen merkitys työelämäyhteyksien luojana

Työharjoittelut ovat opiskelijalle monesti ensimmäiset kontaktit alan konkreettisiin työtehtäviin. Metsäalan opiskelijoilla ei automaattisesti ole koulutusta edeltävää historiaa alan tehtävistä, vaan alaan tutustuminen alkaa vasta koulutuksen aikana. Hyvin toteutuvat työharjoittelujaksot ovat avaintekijöitä alalle kiinnittymisessä ja ammatti-identiteetin rakentumisessa. Niihin oppilaitosten tulisi panostaa nykyistä enemmän resursseja ja avustaa opiskelijoita löytämään harjoittelupaikkoja yliopiston ulkopuolisilta metsäalan toimijoilta. Työharjoitteluissa saatu yhteys työnantajaan voi olla ratkaisevan tärkeä valmistumisen jälkeisessä koulutusta vastaaviin tehtäviin työllistymisessä. Harjoittelujaksojen ajoitukseen opintojen aikana ja yksittäisen jakson pituuteen toivottiin tässä tutkimuksessa muutoksia siten, että työharjoittelut alkaisivat mahdollisimman alkuvaiheessa opintoja ja harjoittelujaksoja olisi useampia koulutuksen aikana.

Opinnäytetyöprosessin kokivat tähän tutkimukseen osallistuneet pääsääntöisesti positiivisena oppimiskokemuksena. Opinnäytetyön antamalla valmiuksilla tai työelämäyhteyksillä ei valmistumisen jälkeisessä työllistymisessä näyttäisi kuitenkaan olevan kovin suurta merkitystä. Tässä on paljon hyödyntämätöntä potentiaalia: kun opinnäytetyö tehdään työelämän kehittämistarpeisiin ja toteutetaan se yhteistyössä työnantajien kanssa, voisi ajatella sen johtavan yhteyksien syntymiseen työnantajiin ja sitovan valmistuvia nykyistä paremmin työelämään.

Metsäalan ulkopuolisiin tehtäviin työllistyvät metsätieteiden maisterit kokivat opintojensa tuottaneen paljon teoreettista osaamista. Ongelmaksi muodostui teoreettisen osaamisen soveltaminen konkreettisiin työtehtäviin. Konkreettisempaa osaamista voisi lisätä opintoihin toteuttamalla yhteistyössä metsäalan ammatillisten oppilaitosten tai ammattikorkeakoulujen kanssa joitakin opintojaksoja tai lainaamalla opetushenkilöstöä esimerkiksi ammatillisesta oppilaitoksesta yliopisto-opiskelijoiden kursseille.

7.4 Metsäalan korkea-asteen koulutusmääriin ja sisältöjen ajantasaisuuteen kiinnitettävä huomiota - rakenteellinen kehittäminen käyntiin

Metsätieteiden maistereiksi valmistuneet kokivat saaneensa paljon työelämässä tarvittavaa osaamista suorittamiensa yliopisto-opintojen aikana. Usko omiin taitoihin ja yleensä yliopistokoulutukseen oli kuitenkin lujilla, kun suoritettulla koulutuksella ei pysytynyt löytämään tavoiteltua paikkaa työmarkkinoilta. Tämä tuli esiin, kun haastatellut työllistymisvaikeuksien jälkeen harkitsivat toisen tutkinnon suorittamista mieluiten selkeään ammattipätevyyden tuottavasta koulutuksesta.

Korkeakoulututkinnot ovat paitsi yksilölle niin yhteiskunnallekin arvokkaita investointeja. Koulutuksen suunnittelua yhteiskunnan tasolla tulee tehdä niin määrällisesti kuin sisällöllisestikin suhteessa työelämässä tapahtuviin muutoksiin (vrt. Vuorinen-Lampila 2014). Metsäala on viimeisen kymmenen vuoden aikana kokenut erittäin suuria muutoksia työllisyyden laskusta uuteen nousuun. Digitalisoituminen, ilmastonmuutos ja työtehtävien lisääntyvä asiakaspalvelukeskeisyys asettavat koulutukselle ja alalla toimiville ihmisille suuria haasteita (Osaaminen 2035, 2019).

Muutokset metsäalalla edellyttävät koulutusasteiden välistä yhteistyötä. Jatkuvan oppimisen tavoitteet haastavat oppilaitoksia yhteistyöhön koulutustasosta ja -alasta riippumatta (Katso korkealle ja horisontti laajaksi 2019; Jatkuvan oppimisen kehittäminen 2019). Metsäalan vetovoimaisuuden säilyttämiseksi eri koulutusasteiden välinen yhteistyö ja uudet koulutuksen sisällölliset avaukset ovat erittäin tärkeitä.

Vuonna 2017 TTS Työteho-seura toteutti kyselytutkimuksen metsäalan koulutusta toteuttavien yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen henkilöstölle (Ketola, Kilpeläinen & Lautanen 2017). Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää metsäalan korkea-asteen oppilaitosten ilmapiiriä syvemmälle rakenteelliselle yhteistyölle. Ilmapiiri ei vielä tuolloin ollut kypsä kokeilulle, jossa oppilaitosten välisenä yhteistyönä aloitettaisiin metsätieteiden kandidaattien ja metsätaloustieteiden yhteinen koulutusohjelma. Tätä rakenteellista kehitystyötä on harkittava uudelleen tulevana vuosina.

Kirjallisuus

Ehdotus laadullisen työllistymisen sisällyttämiseksi korkeakoulujen rahoitusmalleihin (2017)

Eväitä työelämään (2017) Sitran selvityksiä 123. Milma Arola (toim.)

Jatkuvan oppimisen kehittäminen (2019) Työryhmän väliraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:19.

Katse korkealle ja horisontti laajaksi (2019) Näkökulmia ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen yhteistyöhön. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:26.

Ketola, J., Kilpeläinen, R. & Lautanen, E. (2017) Metsäalan korkea-asteen rakenteellisen kehittämisen esiselvitystyö. TTS Työtehoseuran julkaisuja 425.

Kilpeläinen, R. (2014) Metsätalousinsinöörien ja maatalous- ja metsätieteiden maistereiden koulutuksen ja työn välinen vastaavuus. TTS:n tiedote 4/2014 (775)

Kilpeläinen, R. & Lautanen, E. (2017) Metsätieteiden maistereiksi 2011–2015 valmistuneiden oppimistulosten työelämävastaavuus ja laadullinen työllisyys. TTS:n julkaisuja 429.

Lautanen, E. & Kilpeläinen, R. (2019) Metsäalan lisä-, täydennys-, muunto- ja jatkokoulutustarpeet. TTS:n julkaisuja 440.

Luovuutta, dynamiikkaa ja toimintamahdollisuuksia (2018) Ehdotus ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen rahoitusmalleiksi vuodesta 2021 alkaen. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:35.

Osaaminen 2035 (2019) Osaamisen ennakkointifoorumin ensimmäisiä ennakkointituloksia. Raportit ja selvitykset 2019:3.

Tuononen, T. (2019) Employability of university graduates. The role of academic competences, learning and work experience in the successful transition from university to working life. University of Helsinki. Studies in Education number 46.

Uuden työn valmiudet ja reitit työelämään (2016) Kyselytutkimuksen tuloksia. Sitra.

Vuorinen-Lampila, P. (2014) Korkeakoulutettujen työelämänäkymät. Talous & Yhteiskunta 3/2014, 42-47.

Yliopistojen maisteri- ja tohtoriuraseurantakyselyiden 2017 tulokset (2018) Yliopistojen työelämä- ja urapalveluiden Aarresaari-verkosto.

Liite 1 Metsäalan ulkopuolelle työllistyneet metsätieteiden maisterit – haastattelulomake

I OPIKSELUVAIHE

Miksi hakeuduit opiskelemaan metsäalaa?

Millainen käsitys metsäalan työtehtävistä oli ennen maisterikoulutuksen alkua?

Millaiset yhteydet metsäalalle muodostuivat opintojen aikana?

Opintojen suunnittelu (saiko tukea, oliko itsellä selkeät päämäärät)

Opintojen aikaiset harjoittelut (olivatko metsäalan työpaikkoja, oliko vaikeuksia saada niitä, tukiko koulutus harjoittelupaikkojen saamista)

Millaisena näki metsäalalla tarjolla olevat uramahdollisuudet?

Millä tavalla työelämän edustajat näkyivät opintojen toteutuksessa?

Metsätieteiden maisteriopintojen sisällöt

Mitä hyvää metsätieteiden opinnoissa oli? Mikä tuki omaa työllistymistä?

Mitä puutteita opintoihin jäi?

Vastasivatko metsätieteiden opintosisällöt omia odotuksia?

Vastasivatko metsätieteiden tarjoamat valmiudet työelämän vaatimuksia? Tarkeitavia kysymyksiä miltä osin vastasivat ja miltä osin eivät?

Miten paljon opintojen aikana tuotiin esiin valmistumisen jälkeistä työllistymistä: millaisia valintoja tulisi tehdä työllistymisen edistämiseksi jne.?

Opinnäytetyöprosessi: miten sujui? Oliko työllistymisen kannalta hyödyllinen? Mitä kehittämistarpeita tässä olisi olemassa?

II VALMISTUMISEN JÄLKEINEN TYÖLLISYYS

Ensimmäinen työpaikka – millainen oli ja vastasiko koulutusta

a) Sisältöjensä, b) Tasonsa osalta

Miten ensimmäinen työpaikka vaikutti työuran jatkoon?

Oliko metsäalalla töitä tarjolla valmistumisaikaan ja alueella, jossa asui?

III TYÖURAN ETENEMINEN JA URASUUNNITELMAT

Onko edelleen samassa valmistumisen jälkeisessä työssä?

Miten työuralla on pystynyt hyödyntämään metsätieteiden maisterikoulutuksessa omaksuttuja taitoja?

Onko suunnitelmissa ollut luoda työura metsäalalla? Jos ei, miksi ei?

Miksi valikoi metsäalan ulkopuolisen työuran: palkka, urakehitys, haluttomuus muuttaa, perhesyyt, muu syy?

Voiko kuvitella hakeutumista metsäalan töihin?

Millaisessa tilanteessa näin voisi tapahtua?